

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICE A „ASTREI“

Anul II Comitetul de direcție: V. Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, G. Bogdan-Duică, Număr
N-rii I. Lupaș, O. Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoțel dublu
34 și 35 CLUJ, DUMINECĂ 23 și 30 AUGUST, 1925 Lei 20

C U P R I N S U L :

- PROBLEMA CULTURII: Asociațiunea Vasile Goldiș
Organizarea culturii noastre Onisifor Ghibu
- PROBLEME SOCIALE: Corupția (Un capitol de potologie
socială) Tr. Brăileanu
- POLITICA EXTERNĂ: Recursul minorităților la Societatea
Națiunilor N. Dașcovici
VI. Ghidionescu
- ÎNVĂȚĂMÂNT. EDUCAȚIE: O învățătură G. Bogdan-Duică
Horia Trandafir
- DISCUȚII LITERARE: P. P. Panaitescu: Influența polonă în
opera și personalitatea cronicarilor Grigore Ureche și
Miron Costin N. Ghiulea
- ACTUALITĂȚI: Etnologie Sabin Cioranu
- BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICE A ASTREI:
Spre sindicalismul integral N. Ghiulea
- PROBLEME ECONOMICE: Incercări de reformă valutară în
Danemarca N. Ghiulea
Săptămâna economică-financiară: După Arad, Chișinău.
— Viticultura. — Imprumut american. — Ultimele
rezerve Dr. Const. Stanca
Dr. Axente Iancu
Dr. Cornel Radu
- BIOPOLITICA: Tratamentul hidromineral și balnear și băile
dela Lipova Dr. Axente Iancu
Valeriu Pușcariu
Sabin Opreanu
Adrien le Corbeau
- Condițiunile medico-sociale ale alăptării B. & B.
- Rolul social al dispensariilor pentru copii sugari
- Cronica medicală: Un nou medicament contra sifilisului.
— Congresul general dela Iași și medicii dentiști
- SATE, ORAȘE, REGIUNI: Cunoașterea țării
- La marginea României
- Cronică din Paris
- CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Astra și studențimea.
— Astra și stațiunile noastre balneare
- FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNNALE: A murit Ion Slavici. — Moartea lui Matei
Cantacuzino. — Un așezământ cultural pentru Regele Ferdinand. — Mica Antanită a
Presei. — Prosperitatea țăranilor. — Tragicul copiilor abandonati. — Insemnări din
Italia. — O colaborare nouă. — Expoziția și târgul de mostre dela Chișinău.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIRII NR. 8
Abonamente: pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an

Publicația predilectă a celor cari vor să țină pas cu vremea este SOCIETATEA
DE MÂINE: citiți-o și recomandați-o și altora!

Expoziția Târgului de mostre din Chișinău

Intreb pe d-l profesor Cardaș în calitatea sa de comisar al guvernului pentru expoziția generală, asupra caracterului acestei expozițiuni. Iată ce mi-a spus domnia sa:

— Pentru consolidarea stărilor din Basarabia pentru apropierea sufletească a tuturor provinciilor, pentru o mai bună cunoaștere a populației și producției Basarabene, un mânăunchiu de frunțași ai Basarabiei au hotărât să înjghebeze această expoziție care să fie în prima linie o manifestare națională și în a doua linie o manifestare economică. Firește că proiectul acesta a avut și mulți adversari. Cei mai mulți au invocat seceta din câteva județe ale Basarabiei ca să spue că nu e momentul oportun pentru o asemenea manifestație în Basarabia. Dar, și în chestia secetei s'au făcut multe exagerări. E destul să citez în privința aceasta declarațiile făcute de marele agricultor basarabean Semigradoff într'o ședință a comisariatului expoziției când a spus: ploile căzute cu ambundență în ultimul timp au schimbat radical fața economică a Basarabiei. Cu 40 procente în spre mai bine. Sufletul plugarilor s'a liniștit în mare parte căci dacă nu va fi recolta din anii cei buni în schimb păpușoii temelia plugăriei basarabene este asigurată, imășurile fânețele au reinăscut, viile și-au întreit roada, pometurile la fel, floarea soarelui va da bună recoltă, viața vitelor a fost asigurată și ținuturi arse cu totul de secetă au reinviat.

Iată dar că situația economică din Basarabia nu este așa disperată ci din potrivă se îmbunătățește iar expoziția nu e menită să sleiască Basarabia ci din potrivă va aduce bani buni căci mii și zeci de mii de oameni din toate unghiurile țării vor veni s'o vadă vor cheltui aci și vor da de lucru la multă lume săracă. Tot cu prilejul expoziției progresează și viața edilitară a Chișinăului căci se fac canalizări se aduce apă, lumină, se construiesc pavilioane permanente, etc. Bani ce Statului a dat — 6 mil. — vor rămâne prin urmările și amenajările ce le-au făcut mare parte definitiv.

Ne dăm toată silința ca expoziția din Basarabia să fie locul de întâlnire a tuturor provinciilor României mari. Și producția lor și populația lor să se întâlnească în frăție și bună înțelegere. Să se complecteze reciproc: Basarabia oferă producția ei agrară, Ardealul producția ei industrială.

Suntem fericiți că și Franța, Italia, Cehoslovacia, Polonia, au răspuns la invitația noastră și participă cu pavilioanele lor speciale la expoziția noastră, așa că și steagurile țărilor prietene nouă vor falfăi pe pământul Basarabiei ca un omagiu pentru înflorirea frumoasei noastre Provincii sub sceptrul Regelui României.

Aceste sunt declarațiile D-lui Agricola Cardaș, Directorul General al Reformei Agrare. Din activitatea și scrisul Dumnisale m'am putut încredința că este un sincer slujitor al țărânilor basarabene. D-sa scoate și „Foiaia Plugarilor“ unde scrie în graiul moldovenilor despre lucruri și fapte ce interesează deadreptul „păstrând totdeauna arma contra demagogiei și contra mizerabililor pungăși cari iau mită și hatărgii, cărora le va veni vremea ispășirii amarnice. El luptă pentru ridicarea economică și morală a mulțimei neștiuitoare“, călcând în picioare și strivind călcătorii de lege, buba

și racila țării noastre, cum se exprimă singur într'un articol de gazetă.

Serviciile agricole județene au fost la înălțime în aducerea întregului material ce se află azi în expoziția Chișinăului.

Leonard Paukerow.

Diferite pavilioane.— Cum intri pe dreapta, îți atrage atenția o clădire frumoasă care este Palatul industrial. Aci au expus numeroase produse industriale principale case din Transilvania ca: uzinele Astra din Arad, fabrica de perii celuloid din Oradea Mare, Reșița, Frații Schiel Brașov, Frații Renner Cluj, Fabrica Scherer Sibiu etc., precum și unele case mari din Basarabia, ca: moara Lipson din Bălți, Fabrica de triotage Ris din Chișinău, Moara Toivie Kogan Chișinău etc. și Alois Muller din București, fabrica Cehoslovacă din București, Cement Cantacuzino Brăila, etc.

În acest pavilion se cuprinde de altfel industria întreagă din țară, sub cele mai variate aspecte.

Lângă pavilionul mării industrii, e modelul unei case țărănești din Basarabia făcută exact după tipul celor existente.

Secția culturală și agricolă.— Traversând parcul Principele Carol, intraiu în liceul No. 3, unde s'a votat la 27 Martie alipirea Basarabiei la patria mămă.

Aci în toate sălile numeroase, se află expuse diferite opere cari oglindesc trecutul cultural al Basarabiei.

D. Șt. Ciobanu, membru al Academiei Române, Gore Pavel Boga, directorul arhivelor de stat, și d. Taborovschi, directorul Bibliotecii centrale, au aranjat cu mult gust diferite aspecte din istoria Basarabiei. Numeroase documente din Arhivele statului, numeroase lucrări, cărți, reviste și ziare, arată tuturor trecutul pur românesc al acestor locuri.

Secția oficială.— În localul liceului, oficialitatea din ministerul de domenii, direcția pescăriilor zootehnică și viticolă, a expus mai multe lucruri foarte interesante.

Se știe că basarabia are vinuri renumite, are fructe frumoase, iar din numeroasele sale bălți are specii de pești cari culminează cu produsele de la Vâlcov

Ministerul de domenii a delegat pe d. inspector I. A. Botez, care a aranjat o minunată colecție de viticultură.

D. Bartolovschi inspector viticol, a organizat secția viticolă cu frumoase mostre din domeniile de vinuri locale.

Secția vânătoarei a industriei casnice se prezintă deasemenea cu colecții variate.

Secția casnică a expus frumoase scărțe vechi basarabene, lucrate în mânăstirile basarabene cu multă râvnă de d-na Popescu Tuchel și de d-na Florica Niță.

Covoarele basarabene au făcut turori și la expoziția din Iași, acum doi ani și toți călătorii streini cari trec prin Basarabia le admiră îndeajuns.

Pavilionul R. M. S.— Aranjat cu gust conține produse, alese de tutun din Basarabia.

Grupul artelor.— Grație bunăvoinței d-lui A. Lăpădatu ministerul artelor și al d-lui Bunescu dela Muzeul Aman, s'au expus pinze celebre din pinacoteca Statului și din muzeele noastre oficiale din Capitală, Kalinderu, etc.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOȚEL

REDACȚIA:
PIAȚA UNIRII 8 - TELEFON 308
CLUJ, DUM. 23 și 30 AUGUST 1925

Anul II Nrii 34 și 35
NUMĂR DUBLU: LEI 20

A s o c i a ț i u n e a

Congresul Astei se ține în curând la Reghin. Se va alege aci noul președinte și noul comitet în temeiul nouilor statute. Se va preciza orientarea viitoare pentru acest puternic instrument de progres și solidarizare a tuturor românilor.

Cuvine-se deci să se arunce fășii de lumină în conștiințe. Indrumătorii de opinii să-și spună lămurit cuvântul. Și fiecare să se aproprie de acest scump atelier al muncii neprihănite lăpădând dela sine „toată grija cea lumească.”

Am avut cinstea să stau doi ani de zile în fruntea Astei. Alții au căderea să spună ce s'a făcut ori nu s'a făcut în acest timp. Văzând însă deaproape viața ei, ițele și urzeala, greutatea și posibilitățile, rostul ei cu nobil tâlc pentru viața neamului nostru, mă simt dator să dau sfat, pe care-l știu întemeiat de adevăr.

Să aflați toți, că se impune înainte de toate armonizarea activității tuturor societăților culturale românești din țară. Rezlățirea de acum păgubește interesele tuturor. Mai mult. Concurența pornită din ambiții justificate exclusiv prin deșertăciune, rivalitățile ce nu odată ascund prostește avalanșe de parvenire, produc zăpăcirea chiar a celor mai buni.

Se zbat deodată separat cinci înși să ridice o casă națională într'un sat. Casa rămâne nefăcută. Din șapte părți se dau lozinci și avânturi de a înființa tot atâtea biblioteci într'o comună. Una unită, una ortodocsă, a treia școlară, a patra a Principelui Carol, a cincia a Ligei Culturale, a șasea a societății culturale bănățene Lalescu, a șaptea a Grafului Românesc, a opta a vreunei societăți de universitari. Cărțile ori putrezesc prăfuite prin rafturile editorilor, ori sunt alese fără nici o înțelegere și rămân necitite.

Din tufe răsar haiduci culturali, cari bat la ușile băncilor, dau asalt la ministere, atentează buzunarele publicului și niciodată nu dau nimic seamă de isprăvile lor. Se înființează societăți culturale pe Crișuri și pe Someșe. Prin sate trei intelectuali înființează cinci comitete culturale alimentând cearta și ura între săteni.

Acest fatal individualism românesc este piedica inexorabilă a progresului. Lăsând la o parte orice jenă sfidând minciunile convenționale, trebuie să ne ridicăm cu toată energia împotriva tuturor speculanților culturii și să-i alungăm din templul serioaselor preocupări naționale.

Se impune armonizarea activității tuturor societăților culturale din țară. Mai multe din ele au rostul lor bine justificat. Se vor menține în cadrele autonomiei proprii. Dar activitatea lor trebuie să convergeze spre efortul comun pentru solidarizarea sufletelor românești prin cultură. De ani de zile se simte necesitatea acestei înfrățiri în munca culturală. Am încercat eu însumi unele demersuri. Am aflat o perfectă înțelegere la Principele Moștenitor, care nu poate fi expropriat în interesul unei concurențe, ci trebui să rămână în înalta Sa situație, ca protectorul tuturor societăților culturale din țară. S'au făcut în iarna trecută și alte încercări. N'au izbutit. Să nu pierdem nădejdea. Q i perdidit numerum, incipiat iterum. *Președintele viitor al Astei să știe, că-l așteaptă necesitatea de fier a rezolvirii acestei probleme.*

Reorganizarea de astăvară a secțiunilor literare și științifice este un act de netăgăduită importanță. *Au să fie încheiate acum într'un organism viabil, să li se dea unitatea de acțiune, să li se creeze organul de legătură,* pentruca munca atâtor bravi, cari cu entuziasm înveselitor s'au agajat ca ajutor Aso-

ciațiunii, să nu rămână infructuoasă. Știința lor și nobilul lor altruism vor fertiliza agrii culturii românești. Revista „Transilvania”, biblioteca populară și toate celelalte publicațiuni ale Asociațiunii vor fi înviorate și apropiate de rostul lor prin acest pilduitor sacrificiu oferit cu atâta bunăvoință de profesorii universității din Cluj urmați de o întreagă armată a intelectualilor români. Incercând Ardealul și apoi toate provinciile românești se vor resimți de munca savanților patrioți.

Asociațiunea va trebui să-și regăsească contactul cu masele largi populare, cu satele românești. *Reorganizarea completă a despărțimintelor în toate plasele și aducerea lor în legătură organică cu centrul este o altă mare problemă a viitorului.*

Banatul are să devină o regiune a Asociațiunii cu autonomia ei precizată în statutele noi, tot astfel Basarabia și Bucovina, mai apoi Muntenia, Moldova și Dobrovia. Flamura culturii și solidarității românești purtată de Astra trebuie să fâlfâie deasupra întregului pământ al României.

Optimizmul meu neînfrânt vede elanul milioanei de români, cari se vor supune benevol impozitului cultural de după căldura și credința sufletului lor și din milioanele astfel procurate Asociațiunea va vărsa ploaia bunătaților asupra neamului nostru: Oprobiul public va izbi pe refractari.

Căci mai presus de toate Asociațiunea are să rămână credincioasă tradiției sale de a fi templul solidarizării sufletelor românești. Ea va oferi posibilitatea de a se întâlni pe acelaș teren într'o comună bunăvoință toți românii de orice condițiuni sociale. Ea va crea conștiința comună românească și va face astfel adevărata educațiune

Organizarea culturii noastre

— Cu prilegiul adunării generale a „Astrei“ —

socială. Ea va risipi concepția materialistă și credința mincinoasă, că singurul instrument al progresului omenesc ar fi concurența prin nimic limitată în lupta pentru existență. Există o altă putere propulsivă a progresului, emulațiunea în munca socială pentru ajungerea unui scop comun.

A face pe oameni să înțeleagă puterea binefăcătoare a asocierii, a-i face să prefere emulațiunea fecundă în unirea pentru viața comună în locul luptei egoismelor, unde cei slabi sunt striviți, unde adeseori chiar și cei tari succumbă de pe urma rănilor primite în ciocnire, aceasta este sublima misiune a Asociațiunii. Puterea ei nu este numai una culturală, ea este o forță morală, care va reface însăși conștiința națiunii.

Știindu-se și simțindu-se asociați spre binele tuturor români se vor pătrunde tot mai mult de adevărul, că societatea omenească trebuie să fie astfel, ca nici un om într'ansa să nu se simtă exploatat prin altul. Căci exploatarea produce ură, iar progresul omenesc nu poate rezulta decât din iubire. Omenirea nu este un arhipel de insule, fiecare cu Robinsonul său, ci este suma interdependențelor între oameni, cari interdependențe trebuie să producă sentimentul solidarității tuturor, fiindcă lipsa acestei solidarități produce, inevitabil, disoluția.

Aci în mijlocul Asociațiunii se va cultiva credința, că nu este politică într'adevăr națională, decât politica dreptății și a solidarității, căci numai acestea creiază pacea și buna înțelegere între oameni, ori cum spune psalmistul: „Dreptatea înalță neamurile, iar păcatele împușinează semințiile.“ Dreptatea produce pacea și armonia. Cred că spune adevăr Edm. Perrier constatând, că „în lumea viețuitoarelor, dacă lupta este condițiunea progresului, progresul de fapt niciodată n'a fost realizat, decât prin asocierea forțelor individuale și prin armonioasa lor coordonare.“ Progresul va să zică libertate crescândă și solidaritate crescândă. (Guyau: Le Critérium du progrès.)

„Asociațiunea“ este și trebuie să rămână școala, unde se învață, că nici o societate nu se poate menține și progresa fără să aibă înaintea ochilor ei idealul dreptății, care să-i fie steaua polară.

V. GOLDIȘ

Batrâna instituție culturală a Ardealului se întrunește zilele acestea în obișnuita ei adunare generală anuală la Reghin, în orașul unde odinioară a păstorit sufletele marile Petru Maior și unde de o jumătate de veac încoace își doarme somnul de veci unul din primii conducători ai ei, baronul Vasile Pop. Se vor ținea cu acest prilej discursuri festive comemorative, se vor citi rapoarte oficiale și se vor cenzura, se vor face conferințe științifice și se vor da reprezentații artistice, — așa cum este în tradiția „Astrei“ de mai bine de șase decenii. „Inteligența“ din Reghin și jur se va simți datoră să fie de față la serbări și să-și dea întreg concursul ei, pentru ca oaspeții veniți din depărtări să se simtă bine și să plece cu impresii frumoase dela adunare — iar iubitorii culturai naționale, cari vor alerga de pe la casele lor pentru două zile la Reghin, vor avea un nou prilej de învioreare sufletească și de încredere în puterea Binelui, Adevărului și Frumosului propovăduit de cea mai altruistă instituție a neamului nostru.

După două zile de ședințe, de conferințe și de reprezentații, încoronate de tradiționalul „bal“ și de o excursie prin frumoasele împrejurimi ale Reghinului, lumea se va întoarce apoi acasă, reluându-și ocupațiunea obișnuită, iar Asociația va executa, conștiincioasă ca totdeauna, hotărârile aduse de adunarea generală în baza unor propuneri primite de obicei dela început cu aplauze și cu o unanimitate din care adeseori lipsește cu totul orice criticism.

Poatecă e bine ca această atmosferă serbătorească să nu fie nici de astă dată tulburată de discuții prea serioase, cu care marele nostru public nu este obișnuit la astfel de prilejuri, totuși, este o datorie de primul ordin a oamenilor cari se ocupă de problemele culturale ale neamului, ca cel puțin în preajma unor astfel de ocazii să pună în discuție publică în mod critic problemele „Astrei“ și să indice noi căi pentru realizarea lor în împrejurările nouă cari prezintă esențiale schimbări față de trecutul apropiat.

Odinioară, când „Astra“ era aproape singurul teren pe care se întâlneau intelectualii noștri la muncă, discuții de felul acesta pasionau lumea noastră luni de-arândul și angajau polemici aprinse, din cari nu arareori ieșiau idei noi și realități noi. De o vreme încoace interesul pentru astfel de discuții a scăzut într'o măsură îngrijitoare, ceea ce pare a echivala cu o scădere a interesului pentru însăși problemele noastre culturale.

Această scădere a interesului pentru cultură merge paralel cu creșterea interesului pentru alte preocupări, mult inferioare. Lumea noastră este din zi în zi mai puternic cuprinsă de mreșile politicianismului și ale îmbogățirii materiale cu orice preț. În localități unde cu zece-cincisprezece ani în urmă cei câțiva intelectuali români erau grupați cu toții în jurul unei case sau în cadrele unui modest despărțământ al Astrei, azi ei sunt fărâmițați în 3—4 cluburi politice, și fiecare se zbate aproape numai în grijile obsedante ale parvenirii cu orice preț. Advocații noștri, cari înainte de Unire aveau un frumos rol în luptele noastre naționale, azi se ocupă de afaceri, de intervenții, — ei dau „lovituri“ de cari nici pomeneală nu era odinioară; preoțimea noastră, odinioară cu „crucea în frunte“, ajunsă azi la o situație materială bună, prin improprietăți, este absorbită în prima linie de griji lumești, de politică, de profesionalism; învățătorimea, prost retribuită, este și ea atinsă de bacilul politicianismului și înfrântă în avântul ei spre idealuri de către conducătorii fără scrupule. Înșile băncile noastre, întemeiate la timpul său, pe baze naționale și altruiste, au ajuns în cele mai multe cazuri simple însoțiri de exploatare și de îmbogățire a conducătorilor lor de prin consilii.

Întrebați pe librării de prin orașele noastre: ce cărți cumpără intelectualii noștri pentru hrana lor sufletească, și veți rămânea îndurerăți de ce veți auzi din gurile lor. Sau cercetați bibliotecile noastre publice și vă interesați ce cărți împrumută „domnii“ noștri, și veți ajunge la aceleași constatări. (De altfel, situația bibliotecilor noastre este mai mult decât deplo-

rabilă; cu 2—3 excepții, s'ar putea zice că ele nici nu sunt biblioteci, ci cel mult grămezi amorfe de cărți fără nici o noimă). — În Transilvania de astăzi nu se mai citește aproape nimic, decât de cătră tinerimea de pe băncile școlii. Lumea trăiește exclusiv din capitalul ei vechiu și din lectura, atât de puțin edificatoare, a presei zilnice, care adeseori este și ea într'o limbă și într'un spirit străin.

Dar nu numai că lumea noastră nu citește, dar ea n'are nici altfel interes pentru probleme culturale. Experiența pe care au făcut-o în ultimul an conferențiarul „Extensiunii universitare“ din Cluj prin diferitele orașe ale Transilvaniei, evidențiază această s'are de lucruri mai presus de orice îndoială. Dacă ei au avut la conferințele lor săli, în general, pline, aceste săli erau umplute cu elevii de școală, aduși de profesorii lor. „Inteligența“ orașelor noastre excela cu absența ei, care ar putea fi calculată în procente de 70—80%, dacă nu și mai mare, uneori.

Dacă mergem la sate, situația nu este mai îmbucurătoare, ci, dimpotrivă, ea este și mai rea. Vechii conducători, cari aveau într'o anumită măsură încrederea țărănimii noastre, astăzi sunt, în majoritatea cazurilor, scoși din circulație. Preoțimea și-a pierdut enorm din prestigiul și din autoritatea ei de odinioară, învățătorimea tot cam așa. Administrația e slabă și compromisă de politicieni. Și, ceea ce este mai grav decât orice, s'au clătinat în țărânie vechile principii călăuzitoare ale vieții: în locul credinței într'un ideal național sfânt a intrat otrava semănată de politicienii fără scrupul, cari au așezat mai presus de orice interese personale și de partid. Oricât de simpli ar fi țărânii, ei au băgat de seamă că domniile dela orașe nu mai fac dreptate după legile dreptății, ci după interese pe care le au aceștia; ei au văzut că iubirea de patrie este o simplă vorbă cu care îi imbată politicienii; ei și-au dat seama că legea creștină este întrebuintată de înșiși slujitorii ei — preoți, protopopi și chiar și vlădici — mai mult pentru interese și ambiții lumești.

În sufletul țaranului nostru s'a produs în ultimul deceniu o transformare mai radicală decât într'un întreg secol, și această transformare este aproape pe dea'ntregul, defavorabilă.

Așa se prezintă realitatea noastră

socială de astăzi, la sate și la orașe: cu tot ajutorul administrației românești, al justiției românești, al școlii românești a bisericii românești etc., *suntem mai departe decât oricând* de ceea ce se înțelege în adevăr supt *cultură*.

*

În fața acestei constatări lugubre, situația „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ este nespuse de grea. Poate ea, cu organizația ei de astăzi, lua lupta pentru sanarea acestui complex de rele pe cari le-au acumulat secole întregi de vitregie și mai ales grozava vijelie a deceniului din urmă?

Iată o întrebare ce trebuie înfruntată de fiecare om care nu se gândește numai la sine, ci privește cu ochi serioși problemele de viață ale poporului său și ale țării sale.

Din parte-mi, nu mă sfiesc a-mi arăta convingerea că Asociațiunea, cu tot avântul pe care l-a luat în unele privințe în anii din urmă, este încă departe de a fi ceea ce vremurile cer dela ea. Mai întâiu de toate, ea nu și-a fixat până acum în mod real programul ei de activitate pentru epoca în care ne găsim, ci trăește aproape tot numai din zestrea epocii deja încheiate și din idei generale, ce e drept foarte generoase, dar nepuse pe deplin de acord cu noile realități sociale pe cari trebuie să le influențeze. De altfel, această plutare în vag și lipsa de potrivire exactă a ideilor cu realitatea dată, este un fel de tradiție a Asociațiunii de vre-o câteva decenii încoace. Dacă am face o istorie critică a ideilor conducătoare ale Asociației, dela întemeierea ei și până astăzi, am constata o penibilă lipsă de progres a acestora, dublată de o anumită lipsă de element concret. Clasicele *Propusețiuni* dela 1861 ale lui G. Barițiu, rămase până în ziua de astăzi neelaborate și nepuse în practică, ni-o dovedesc aceasta mai presus de orice îndoială.

În afară de acest program real, bazat pe idei și pe realități sociale date, Asociațiunii îi mai lipsește și mecanismul bine încheiat, pe care o operă mare ca cea pe care o urmărește, îl reclamă. Așezat într'un oraș dela marginea Ardealului, Comitetul central, constatător din un număr de persoane foarte heterogen ca valoare, n'a izbutit în ultimii doi ani să-și găsească un secretar general permanent, nici să aducă lângă sine pe președintele său. Se

pare că Sibiiul nu mai are destulă putere pentru a atrage la sine elemente din alte părți și de a se menține la locul prim între centrele culturale ale Ardealului. Mai curând sau mai târziu, el va trebui probabil să cedeze definitiv acest rol Clujului.

Problema sediului Asociațiunii este o problemă de capitală importanță și dacă mai e vorba ca acesta să rămâie și mai departe la Sibiiu, vor trebui luate o serie întregă de măsuri speciale, cari să puie Sibiiul în posibilitatea de a fi și pentru viitor un centru puternic de cultură românească pentru tot Ardealul. Din parte-mi, nu văd posibilitatea menținerii Sibiiului ca centru al Asociațiunii, din momentul în care cele zece secțiuni științifice-literare ale ei s'au mutat la Cluj, unde au peste 100 membri, printre profesorii școlilor superioare deacolo. A conduce din Sibiiu secțiunile, înseamnă a le condamna din nou la inaniție.

Dacă nu se va rezolvi în mod fericit chestiunea sediului, Asociația va fi paralizată în acțiunea ei. Căci, la un mecanism, nu este indiferent locul, unde așezi motorul. Rezolvirea înțeleaptă a acestei chestiuni face posibilă alegerea unui comitet central care să poată crea apoi întreg mecanismul de care are nevoie Asociația. Acest comitet va putea lucra mână în mână cu Secțiunile — lucru care n'a fost posibil nici odată până acum — și va putea pune în funcțiune normală și despărțămintele, cari în o mulțime de cazuri sunt simple ficțiuni (la 1924 din 101 despărțăminte 33 n'au înaintat nici măcar raport despre activitatea lor de peste an!), dupăcum ficțiuni sunt și majoritatea agenturilor și a bibliotecilor. Despărțămintele trebuie să devie organe vii; directorii lor trebuie să fie oameni devotați culturalei, dar întrucât astfel de oameni nu se găsesc, trebuie redus numărul despărțămintelor. Directorii trebuie să constituie un consiliu, care să fie convocat cel puțin odată pe an la o ședință comună, unde să se discute, să se studieze și să se stabilească planul de activitate și metodele de întrebuintat pentru realizarea acestuia, potrivit cu împrejurările speciale din diferitele regiuni.

Numai pe această cale poate ajunge Asociațiunea la o activitate culturală în adevăr solidă. Pe aceste căi vechea și merituosa noastră

societate va putea rezolvi apoi, rând pe rând, toate problemele ei mari și anume: extensiunea ei și în celelalte provincii, punerea în funcțiune a secțiunilor, reorganizarea fundamentală a „Transilvaniei“ și a „Bibliotecii populare“, reeditarea pe baze noi a „Enciclopediei române“ ș. a. ș. a.

Opera aceasta de punere pe noi baze a Asociațiunii, trebuie să fie a întregului nostru popor din părțile de dincoace de Carpați. De sigur că la jertfele morale și materiale aduse de el, este bine și este necesar să se adauge și ajutorul Statului român, care trage așa de mari foloase pe urma activității Asociației. El trebuie, chiar în propriul său interes, să fie cât se poate de darnic cu această societate, care a dat atâtea dovezi despre ce este în stare să facă pentru binele public. Numai cu ajutorul și din o parte și din alta putem ajunge la o *organizare culturală reală*, dela care să putem aștepta cu încredere o influență binefăcătoare asupra întregii vieți a poporului și a țării noastre.

*

De încheiere, încă un cuvânt.

Orice s'ar hotări la Reghin cu privire la programul de activitate, la sediul și la mecanismul Asociațiunii, un lucru nu trebuie scăpat din vedere: Soarta acesteia atârnă în mod hotărâtor dela persoana pe care adunarea generală o va pune, pentru timp de 5 ani, în fruntea ei.

Convingerea mea și cred, că a tuturor acelor cari lucrează cu drag și cu devotament pentru Asociațiune, este că președintele actual, d. Vasile Goldiș, a dat în cei din urmă doi ani, de când stă în fruntea ei, suficiente dovezi că este omul care va îndeplini toate postulatele pe cari vremea le impune bătrânei noastre societăți. Realegerea Domniei sale ca președinte al „Astrei“ este o necesitate a culturai noastre de astăzi și cred că adunarea dela Reghin va repeta cu același entuziasm gestul pe care, acum doi ani lumea românească l-a făcut la adunarea din Timișoara.

Onisifor Ghibu

Cititorii nu uită că printre îndatoririle de fiecare zi este și achitarea în mod anticipativ a abonamentului.

Corupția

(Un capitol din patologia socială).

Determinarea fenomenului corupției.

Faza de prefacere n care au intrat Statele atinse, în mod direct sau indirect de războiul mondial, se caracterizează prin apariția accentuată de fenomene sociale morbide sau patologice. Intre acestea fenomenul care prin diversitatea aspectelor sale, exasperează mai mult societatea și a ridicat împotriva sa toate forțele sociale „regeneratoare“ este corupția. „Combaterea corupției până la exterminarea ei“ e la ordinea zilei în adunări publice de tot felul, în ziare, și nu mai puțin în convorbiri particulare, iar cazurile concrete aduse pentru ilustrarea situației abundă.

Dar în adunările publice și în ziare se apelează mai mult la sentiment decât la rațiune. Nu găsim aici o determinare precisă a fenomenului, ci numai materialul brut oferit de observația nesistematică a faptelor. Mulțimea simte că există corupția sub diferite aspecte și că ea constituie o primejdie pentru societate; dar auditorii sau cetitorii n'ar fi dispuși să aplaude pe un orator sau autor care le-ar veni cu definiții abstracte și cu expunerea unui plan complicat de reorganizare socială. Mulțimea vrea luptă împotriva unui dușman în carne și o-se, deci împotriva agentului corupției și nicidecum împotriva „fenomenului“ corupției. Dacă un funcționar e corupt: să fie pedepsit și înlocuit prin altul; dacă evreul propagă corupția: să fie alungat din țară; dacă guvernul adică miniștrii sunt corupți să facă loc altora necorupți. Corupția e deci considerată ca o însușire individuală, iar corupția în viața publică ar rezulta din faptul că funcțiunile sunt deținute de oameni corupți.

Observația de toate zilele nu pare a confirma această concepție, ci ne dă exemple cari par a dovedi că în viața publică corupția nu depinde de caracterul individual, ci de structura societății; în felul că într-o țară bântuită de corupție ajung sa posturi conducătoare oameni corupți, iar regenerarea societății i-ar înlătura aducând în aceste funcții oameni necorupți. Ba, mai mult: făcându-se distincția precisă între caracterul individual și caracterul (sau constituția) societății, am pu-

tea admite ca individul să fie necorupt, și totuș să fie un agent al corupției publice. Sunt Evreii oameni corupți? Dacă da: cum s'au menținut ca popor împotriva tuturor dușmanilor și și-au dobândit o situație internațională atât de importantă? Pe de altă parte nu putem nega că ei au fost și sunt agenți ai corupției publice ori unde s'au așezat. Explicarea nu poate fi dată decât prin expunerea situației comunității evreiești față de comunitățile străine. Evreii au devenit agenții comerțului internațional, care transformă adânc, *corupe*, structura societăților intrate în sistemul economic internațional. În anticitate, rolul Evreilor l-au avut Fenicienii, apoi Grecii, țara noastră a suferit infiltrații de diferite elemente străine orășenești, când comerțul a început să se desvolte: Germani, Poloni, Armeni, Greci și, în urmă, Evrei.

În imperiul roman «mercatorul» deschidea drumul armatelor și desăvârșea apoi opera de descompunere și asimilare a provinciilor cucerite. „In masse compacte, zice Th. Birt¹⁾ ca muștele pe rană ședeau negustorii și cămătarii romani. În Asia mică subjugată Ne minunăm auzind că u'timul mare răzbuțător al elenismului Mithridates, a făcut să fie prinși și uciși acolo într'o singură zi la vre-o sută de mii de Romani, asmuțând furia Grecilor asupra lor“.

În depărtatul Orient observăm și astăzi aceleași fenomene de reacțiune împotriva mercatorilor europeni, în primul rând englezi. Acolo unde Evreii sunt agenții comerțului internațional, se naște, din cauza neasimilării lor și în măsură ce se ridică o clasă de comercianți și bancheri indigeni fenomenul antisemitismului. Avem deci în fața noastră fenomene izvorite pe urma expansiunii comerțului internațional, a contactului între diferitele comunități omenești. Sunt procese de desagregare urmate de tendințe de regrupare a țășeturilor sociale pentru adaptarea societății la noi condițiuni de existență. Aceste procese de descompunere, de destrămare se manifestă prin fenomene cari pot fi prinse sub denu-

¹⁾ În „Aus dem Leben der Antike“ 2 Aufl. Leipzig 1919, pg. 60.

mirea comună de corupție. Simțul comun le atribuie însă agentului comerțului internațional: în Asia mică de pe vremuri Romanului, în China de astăzi, Englezului, la noi Evreului.

Știința socială însă nizește a desluși nexul causal al lucrurilor sistemizând experiențele de toate zilele, ordonând și clasificând cazurile concrete după criterii obiective, pentru a dobândi noțiuni clare și precise.

Dar pe de altă parte știința socială trebuie să renunțe definitiv și trebuie să se păzească a construi sisteme dogmatice depărtându-se de realitatea vie, de verificarea neîntreruptă a teoriei prin observația realității sociale în spațiu și timp. Deducții din pretinse axiome evidente, împing la construcția de utopii și la formule de acțiuni în stare să distrugă o societate.

O pildă celebră este teoria marxistă, concepția materialistă a evoluției sociale, care pretinde a reprezenta ultimul cuvânt al științei sociale și a fi în posesiunea unei formule sigure de acțiune pentru a regenera omenirea — coruptă.

Toate relele sociale ar izvorî, după această teorie din deosebirile de clasă. Înălăturând clasele sociale și întemeind organizația pe cooperarea individuală am ajuns la fericire. Pornind dela faptul empiric că în orice societate există exploatați și exploataitori (dar fără a ține seama că cei exploatați pot fi dintr'un anumit punct de vedere exploatați și exploatații exploatați), marxismul crede că aceste două clase stau în luptă de exterminare și că evoluția tinde — după legile descoperite de Marx — spre a da izbândă clasei exploatate. Ar fi să întrebăm dacă n'ar fi mai bine sau dacă nu există tendința să dispară clasa exploatată astfel ca toată lumea să fie capitalistă (Novicow). Pentru marxism ca și pentru alte teorii de felul acesta se potrivește ceea ce spune Claude Bernard¹⁾: „Oamenii cari au o încredere excesivă în teoriile lor sau în ideile lor sunt nu numai rău dispuși a face descoperiri, dar ei fac și foarte rele observații. Ei observă în mod necesar cu o idee preconcepută, și când au instiuit o experiență, ei nu vor să vadă în rezultatele ei decât o confirmare a teoriei lor. Ei schimonosesc astfel observația și

neglijează adeseori fapte foarte importante, deoarece ele nu sprijinesc intenția lor“

Știința adevărată trebuie deci să rămână în sfera realității, cercetând-o fără prejudecăți. Și orice cercetare trebuie făcută în mod sistematic, metodic. „M-toda este încă mai importantă decât doctrina însăși“, zice A Comte.²⁾ Prin magistrala lucrare a lui E Durkheim „Regulele metodei sociologice“³⁾ metoda pentru cercetarea fenomenelor sociale a fost bine lămurită. Pentru a ști ce este un fenomen social, trebuie să desprindem din diversitatea fenomenelor sociale grupul de fenomene definite prin caractere exterioare co-

²⁾ Cours de philosophie positive, vol. IV, pg. 133 (3^{em.} éd. 869)

³⁾ Pusă la îndemâna publicului românesc prin traducerea d-lui C. Sudețeanu în editura „Cultura Națională“.

mune, cuprinzându-le în aceeaș cercetare pe toate cari răspund la aceeaș definiție. „De pildă, zice Durkheim, constatăm existența unui număr oarecare de acte care înfățișează toate acest caracter exterior că, odată săvârșite, ele determină din partea societății aceeaș reacțiune particulară care se chiamă pedeapsă. Noi facem din ele un grup sui generis, căruia îi impunem o rubrică comună; îi dăm numirea de crimă oricărui act pedepsit“.

În acelaș mod am trebui să procedăm la fixarea fenomenului corupției, obserbând felul comun de reacțiune al diferitelor tipuri sociale împotriva acestui fenomen.

Trajan Brăileanu,
profesor la Universitatea din Cernăuți.

1) o. c. pg. 72—73.

POLITICA EXTERNA

Recursul minorităților la Societatea Națiunilor

În ultimul timp s'a produs o serie întreagă de plângeri sau protestări împotriva României, la Societatea Națiunilor, sub forme variate și 'n cadrul unei competițe de eventuală hotărâre care nu poate avea aceiași putere în toate împrejurările. Fără exagerare, putem spune că România se află, în aceste momente, expusă la o adevărată ofensivă de reclamații pe lăună forul internațional dela Geneva.

România ca pârîtă la Geneva.

Astfel, am avut cazul conflictului dintre guvernul nostru și Comisia europeană a Dunării pentru competița respectivă în sectorul fluvial Brăila-Galați, — conflict rezolvat de Comisia comunicațiilor și transitului, de pe lângă Societatea Națiunilor, în defavoarea României, prin concluzia cuprinzând o formulă împăciuitoare, dar care este departe dea avea valoarea obligatorie a unei sentințe judiciare sau cel puțin a unei hotărâri de arbitraj,

Avem, apoi spre cercetare, înaintea „comitetului de trei“ al Consiliului Societății Națiunilor, plângeri întemeiate pe textul precis al tratatului de ocrotirea minorităților, materie în care eventuala hotărâre are o valoare incomparabilă cu re-

zoluția admisă în conflictul dintre noi și Comisia europeană.

În aceste plângeri este vorba:

Coloniștii maghiari.

¹⁰ De reclamația coloniștilor unguri din Transilvania împotriva unor dispoziții ale reformei agrare. Cu alte cuvinte, un nou proces, înaintea forului dela Geneva, pe tema reformei agrare din Transilvania, după precedentul ce ni-s'a făcut în numele marilor latifundiari maghiari, optanți pentru vechea cetățenie și stabiliți, firește, în Ungaria, potrivit uzanțelor internaționale în materie de opțiune.

Deosebirea între plângerea cea nouă și veche stă în faptul că acum este vorba de o reclamație întemeiată pe tratatul de ocrotire și de reclamanți minoritari, cetățeni români, — colonoștii unguri din Transilvania, — pe când în cazul precedent fusese vorba de mării proprietari, optanți pentru Ungaria, deci de streini foță cu Statul român și cari pretindeau un regim de excepție dela dispozițiile reformei agrare pe temeiul tratatului de Trianon.

Cazul actual ar avea, totuși, oarece asemănare cu altul judecat anii trecuți la Societatea Națiunilor: al coloniștilor germani din Poznau, expulzați de pe proprietățile lor de guvernul polonez dacă nu aveau actul de dobândirea proprietății,

¹⁾ Introduction à l'étude de la médecine expérimentale, 12e éd., Paris 1924, pg. 67.

dela fostul imperiu german, perfectat în momentul schimbării de suveranitate teritorială. Unele măsuri cam sumare ale guvernului polon față de volonștii din Bydgosze (Bromberg), în preajma iernei, și un complex de măsuri procedurale de surpriză, luate împotriva Poloniei, la S. N. au condus la o soluție defavorabilă aliatei noastre.

Am asemănat până la un punct cazul coloniștilor reclamați dela noi cu cel din Polonia și, pentru motivul că, înaintea „comitetului de trei“ al S. N., s'au făcut declarații pripite din partea guvernului român, în privința cursului de executare al reformei, probabil pentru a se preveni o eventuală decizie asemănătoare a Consiliului Societății cu aceia luată pentru coloniștii germani din Bromberg.

Socotesc declarațiile *pripite* și *teama nejustificată* întrucât între ambele cazuri există o deosebire fundamentală: Polonia *deposeda* pur și simplu pe coloniștii germani, pe cari nu-i considera din punct de vedere juridic proprietari, din lipsa de perfectare a actelor de achiziție, — pe când România face a *expropriere* de caracter și interes general, în scopul desăvârșirii reformei agrare în Ardeal, și această expropriere n'ar ieși din cadrul regulamentării regimului proprietății imobiliare rurale.

Reforma învățământului.

2° De plângeri împotriva proiectului de reformă a învățământului particular întocmit de dl ministru al instrucției publice, proiect care n'adevenit lege, dar care ar primejdi învățământul minoritar, în special confesional, prin contrazicere cu dispozițiile tratatului de ocrotire.

Fiind vorba de un proiect de lege, privitor la învățământ, deci mai mult de ceea ce avem de gând să facem, decât despre acte săvârșite împotriva tratatului de ocrotire, este evident că judecata și aprecierea forului dela Geneva are, în aparență, un cadru larg, dar în fond cu mult mai restrâns și mai formal limitat prin textul precis al tratatului de ocrotire.

Ca manifestare din partea minorităților noastre — plângere *preventivă* împotriva unui proiect de lege, — cazul este, fără îndoială, interesant și caracteristic căci am ajuns să fim ținta unor atacuri, cu efect de propagandă în opinia mondială, pentru intențiile, gesturile sau atitudinile guvernului mai mult de-

cât pentru faptele noastre pozitive în contrazicere cu tratatul de ocrotire.

Problema procedurii de recurs la S. N.

La asemenea momente de ofensivă contra României, pe cale de plângeri la Societatea Națiunilor, și la care minoritățile noastre, ardeleni în special, par a colabora mai întens, socotim interesant să precizăm, până la zi, stadiul procedurii de recurs înaintea forului dela Geneva.

De altfel, problema procedurii de recurs a minorităților a fost pe larg dezbătută și în ultima adunare internațională a asociațiilor, pentru Societatea Națiunilor, ținută de curând la Varșovia, când s'a propus un nou proiect de procedură elaborat de profesorul ungar, Geza de Magiary. A trebuit colaborarea delegațiilor cehoslovaci, polonezi și români pentru ca proiectul Magiary să fie amânat, prin trimiterea lui în studiul unei comisii care să-l apropie pe cât posibil de actuala procedură aplicabilă la Societatea Națiunilor.

Valoarea morală a hotărârilor ce se iau, în aceste adunări internaționale ale asociațiilor pentru Societatea Națiunilor, nu poate fi nesocotită, deși ele nu au efect imediat și direct asupra activității forului dela Geneva.

Rolul Consiliului S. N. și al membrilor lui.

Fără să intrăm în amănunte pe care le-am dat aiurea¹⁾ vom menționa că tratatul de ocrotire stabilește precis garanția Consiliului Societății Națiunilor pentru respectarea obligațiilor de interes internațional luate față de minorități de către Statele semnate și'n acest scop asigură fiecărui membru din consiliu libertatea de a supraveghia aplicarea tratatului, de a semna nesocotirea lui și, la nevoie, de a susține chiar acuzați înaintea plenului Consiliului pentru infracțiunile săvârșite de un Stat semnat al tratatului special.

Dreptul de intervenție propriu zis aparține Consiliului, ca organ colectiv, dar fiecare membru al lui poate să se institue în acuzator public, în procuror reprezentant al interesului internațional spre a dovedi vina unui Stat semnat și a provoca, împotriva lui, intervenția

¹⁾ Procedura de recurs la S. N. în materie de minorități, în „Arhiva pentru știința și reforma socială“ 1924 Vol. 3—4

Societății Națiunilor prin organul suprem care este Consiliul.

Garanția Societății fiind, în esență, garanția Consiliului, precum am văzut, plângerile minorităților înaintea forului dela Geneva sunt aduse spre cercetare acestui Consiliu.

Procedura de recurs și principiul ocrotirii

Tratatul de ocrotire fiind o lege internațională de excepție dela dreptul comun al suveranității Statelor, se înțelege că procedura de recurs din partea minorităților, primirea, cercetarea și satisfacerea plângerilor îndreptățite constituie o problema de importanță capitală.

Printr'o procedură serioasă severă restrictivă și conformă caracterului, excepțional al tratatului special, Consiliul poate face operă utilă de garanție, fără primejdierea liniștei, siguranței și autorității suverane a Statelor semnate. Dimpotrivă, printr'o procedură prea îngăduitoare, extensivă și'n contrazicere cu legea internațională excepțională, care este tratatul special de ocrotire, Consiliul poate primejdi consolidarea și dezvoltarea Statelor semnate printr'o atingere prea ușoară și prea frecventă adusă suveranității și autorității lor ca State.

Procedura raportului „Tittoni“, comitetul de trei.

Astfel, procedura de bază instituită prin concluziile raportului Tittoni, în Oct. 1920, a fost completată prin întocmirea „comitetului de trei“ care să cerceteze absolut *toate* plângerile ce vin la secretariatul Societății, adică la sediul permanent din Geneva. Întrucât multe plângeri întemeiate, emanând din izvoare puțin cunoscute sau prea modeste și lipsite de garanția morală ori de susținerea unui membru din Consiliu, puteau să ajungă lesne la coș, nefiind luate 'n seamă, — completarea la procedura „Tittoni“ a instituit „Comitetul de trei“, din președintele în exercițiu și alți doi membri aleși de el, care să examineze *orice* plângere sau comunicare trimisă la Geneva în legătură cu ocrotirea minorităților.

Evident, această procedură de largă preocupare și atenție față de tot ce ar privi minoritățile și aplicarea tratatului special, era și este conformă cu garanția ce trebuie s'o dea Societatea Națiunilor pentru respectarea lui.

Modificări restrictive

Precizuni noi de procedură n'au întârziat să se producă în privința modului de a lucra al comitetului de trei, a aprecierii și publicității plângerilor primite bine înțeles cu înlăturarea celor făcute în scop evident de propagandă, etc.

Chipul larg cum erau primite și e aminate la comitetul de trei toate plângerile ce veneau la Geneva și publicitatea executivă ce se da acestor plângeri, prin publicațiile Societății Națiunilor, au evidențiat o tendință abuzivă de propagandă și agitație în opinia internațională contra Statelor care cuprind minorități în granițele lor.

De aci, două propuneri restrictive din partea Poloniei și Cehoslovaciei, formulate aproape concomitent în lunie 1921 și care au provocat o nouă rezoluție a Consiliului Completând procedura stabilită, la început, prin raportul Tittoni.

Potrivit acestei noi rezoluții, toate plângerile sau informațiile provenite din partea unor reclamanți cari n'au calitatea de membri ai Societății (adică nu sunt State), vor fi comunicate Statului învinuit înainte de a fi aduse și la cunoștința celorlalți membri. Statul, prevenit de reclamație prin organul secretarului dela Geneva, va avea un răstimp de trei săptămâni ca să răspundă dacă dorește sau nu să comunice observațiile sale drept ripostă la reclamația respectivă, iar în caz de răspuns afirmativ va dispune, în to'at, de un interval de două luni pentru a-și prezenta observațiile ce se vor transmite, deodată cu reclamația, tuturor membrilor Consiliului și ai Societății.

Dar și cu aceste modificări restrictive rămânea încă suficient câmp de agitație și propagandă, în opinia internațională, din partea Statelor nemulțumite cu statutul păcii, prin folosirea plângerilor în numele minorităților. De aceea, guvernul polon prin două note (Ianuarie și August 1923), iar cel cehoslovac printr'una (Aprilie 1923) au formulat noi obiecții restrictive, împotriva procedurii de recurs de până acum, precum au stăruit și asupra chestiei de a se stabili, cu precizie, cine are calitatea să adreseze plângeri la Societatea Națiunilor.

Rezoluția adoptată la 5 Sept. 1923, pe temeiul acestor observații, fără să limiteze izvorul plângerilor ce s'ar putea trimite la Geneva,

în legătură cu tratatul de ocrotire, a stabilit:

1. anumite condiții pentru ca o plângere să poată fi luată în seamă și supusă examenului „comitetului de trei“, conform procedurii aplicată și anume: a) plângerea să aibă de obiect ocrotirea în sensul tratatului special; b) să nu fie prezentată sub forma unei cereri de ruptură a legăturilor politice dintre minoritatea reclamată și Statul suveran; c) să nu emane dintr'un izvor anonim sau imprecis; d) să nu cuprindă violențe de limbaj; în sfârșit e) în textul ei să nu fie vorba de informații sau fapte care de curând au fost obiectul unei precedente petiții supusă procedurii obișnuite.

2. Prelungirea termenului total de două luni, pentru observațiile Statului învinuit, va putea fi acordată de președintele Consiliului fie la cererea celui interesat, fie ținând seamă de împrejurări.

3. Publicitatea plângerilor, concomitent cu observațiile guvernelor interesate, pe cale de comunicare între membrii Societății, va fi restrânsă, pe viitor, exclusiv la membrii Consiliului. O comunicare mai largă către toți membrii Societății și chiar către opinia publică nu se va putea face decât după cererea Statului interesat, sau printr'o rezoluție specială a Consiliului.

3. În sfârșit, se precizează, acum, că procedura examenului plângerilor înaintea „comitetului de trei“ nu constituie o acțiune judiciară, implicând dreptul de inițiativă în sensul al. II. art. 12 din tratatul de ocrotire ¹⁾, ci este o simplă lucrare de ordin strict interior și informativ, pentru Consiliul și Secretariatul general, menită să constate dacă este cazul, pentru unul sau sau mai mulți membri din Consiliu, de a semnala înaltului for o infracțiune ori o primejdie de infracțiune la vre-una din stipulațiile tratatului special. Dreptul de inițiativă al fiecărui membru de a atrage atenția Consiliului și a îndeplini oficiul susținerii unei plângeri minoritare, rămâne intact în sensul tratatului. Este de sine înțeles că membrii „comitetului de trei“ pot,

¹⁾ „România consimte cu fiecare membru al Consiliului Societății Națiunilor să aibă dreptul de a semnala atențiunii Consiliului orice infracțiune sau primejdie de infracțiune la vre-una din aceste obligățiuni, de asemeni Consiliul va putea proceda în așa chip și va da instrucțiunile ce i-s'ar părea mai potrivit și mai eficace, după împrejurări“.

individual sau toți laolaltă, să-și asume această sarcină în calitatea lor de membri ai Consiliului.

Astfel, aplicarea *stricto sensu*, pe cale procedurală, a tratatului de ocrotire, este menită să remedieze primejdia ce ar cuprinde-o principiul însuși al ocrotirii internaționale prin opoziție cu suveranitatea externă și autonomia internă a Statelor independente.

Ultima rezoluție din anul cor. cu privire la „comitetul de trei“.

Din funcționarea procedurii inițiale și din modificările aduse ulterior, s'a văzut foarte bine ce este „comitetul de trei“ al Consiliului.

În practică, evident, la constituirea acestui comitet din președintele consiliului și alți doi membri, pentru fiecare plângere ce necesita o cercetare specială, s'a ținut seamă de normele generale de imparțialitate adoptate de mult în procedura judiciară. Cel care putea fi considerat parte interesată, într'o plângere, nu intra în compoziția comitetului de trei.

Practica aceasta și-a găsit o confirmare formală prin rezoluția dela 10 Iulie 1925 a consiliului stabilind că, în compoziția comitetului de trei, care ar fi mai bine denumit „comitetul minorităților“, președintele Consiliului în exercițiu se va dezista lăsând locul președintelui precedent când el: a) este reprezentantul Statului ai căr. i supuși sunt și persoanele aparținând minorității reclamante; b) ori reprezentantul unui Stat vecin aceluia căruia aparțin minoritarii reclamanți; c) în sfârșit, este reprezentantul unui Stat a cărui populație majoritară aparține, din punct de vedere etnic, aceluiaș popor ca și persoanele minoritare reclamante.

La rândul său, președintele în exercițiu va ține seamă de aceleași norme dela punctele a, b, c, la numirea celor doi colegi din consiliu împreună cu cari alcătuiește „comitetul de trei“ pentru ca nici ei să nu se afle în situațiune de parțialitate și legătură cu vre-una din cele două părți, minoritatea reclamantă sau Statul pârât.

Modificarea aceasta, dacă poate fi vorba de o „modificare“ în procedura de constituire a comitetului de trei, a provocat protestări în presa germană care a văzut aci o manevră îndreptată contra Germaniei în preajma admeririi la Societatea Națiunilor. Cum este foarte probabil că Germania va obține un

loc permanent în Consiliul Societății, rezoluția din Iulie a. c. ar avea de scop să limiteze libertatea de acțiune a noului membru din Consiliu în favoarea minorităților oprimite. Așa cel puțin petinde presa germană, fără să observe că, pentru moment, și dintr-o datorie elementară de imparțialitate, un membru actual al Consiliului și care poate fi adesea interesat în plângerile minoritare — ne gândim la d. Beneš ministerul de externe al Cehoslovaciei — se află înlăturat, prin această rezoluție din compoziția comitetului minorităților.

Rezoluția, însă, nu s'a extins și asupra legăturilor de alianță dintre State fiindcă era foarte greu de stabilit o limită de excludere între alianțele formale decurgând din tratate și cele existente de fapt, în afară de tratate și poate uneori, mai puternice decât acestea.

Acesta-i studiul la care a ajuns, în al cincilea an de aplicare, procedura de recurs la Societatea Națiunilor în materie de minorități.

N. Dașcovici

Cronică din Paris

Primejdia luptelor de clasă în Franța -- Agresivitatea bogaților -- Cazul Jean Rostand -- Burghezime a francezilor împotriva autorului „Familioșilor” -- Tolstoi și Jean Rostand.

Cred că nu este imposibil a se reduce în câteva formule simple starea unui popor, oricât de complicată și felurită ar părea ea. Înfașurarea politică și socială a unei națiuni are totdeauna aerul haotic, iar bunurile și relele unei mulțimi pare că depind de cauze atât de numeroase și încurcate încât ascund adevărul. Această fiindcă diriguitorii neamurilor sunt, în general, psihologi și filozofi mediocri. Ei nu știu că sufletul unei aglomerații prezintă același elemente ca și sufletul unui individ; că influențele interne conduc aparențele; că motivele sentimentale crează cece numim cazurile sociale, economice și politice de stat; că adevărul simplu și puternic se degajă din imponderabile; că aceste imponderabile nu sunt decât forma fugace a necesităților noastre fiziologice, adică a impulsurilor noastre interioare.

Faptul este că o mare turburare se poate observa astăzi în Franța. Lupta de clase, cu toate că mai puțin expansivă aici decât aiurea clocoste surd. Starea finanțelor noastre este proastă. Iar nemulțumirea unora nu se poate măsura decât cu setea de plăceri a celorlalți. Nu am de fel intenția de a vă face, cu cifre și cu statistici, un curs de economie politică. În loc de a studia liniile subtile și capricioase ale graficelor, guvernatorii ar trebui să se dedea mai întâi la constatarea adevărilor despuite și simple. Omenirea ar deveni mai bună dacă popoarele ar fi judecate mai întâi cu inima și apoi cu rațiunea. De fapt, se întâmplă tocmai contrariul: noroadele sunt apreciate ca niște elemente inorganice iar

sorții lor li se aplică legi rigide și precise ca și mecanice.

Și dacă mi-ar cere cineva să-i zugrăvesc starea generală a societății de astăzi aș încerca s'o fac cu o naivă simplitate. Aș spune mai întâi că marele război care ne-a zguduit este în viața unui popor ceace ar fi o lungă și gravă boală în existența unui individ. Unui tifos, unei pneumonii le urmează întotdeauna o convalescență lungă și penibilă. Organismul are nevoie de a se refăce, sângele de a se recompune, celulele de a se reînoui. Epoca pe care o trăim acum, după război, este pentru națiuni ceace e convalescența pentru indivizi.

*

Dacă mi-ați cere însă să vă vorbesc într'un chip mai puțin simplist de criza care turbură poporul francez, încă nu aș părăsi domeniul psihologic. Da, lupta de clase se exasperă la noi, într'adevăr. Și cauza cea dintâi pe care o văd este că bogății se fac de un cârd de vreme vinovați de o așa agresivitate în practica bogățiilor lor, încât ea irită pe suferinzi acestei lumi.

Să ne înțelegem. Nu am candoarea de a-mi închipui că s'ar putea suprima vreodată inegalitatea care prezidează la împărțirea bunurilor pământești. Și ar părea primar de a susține că vor fi totdeauna bogăți și săraci, cum vor fi întotdeauna oameni sănătoși, etefanți și muște, firciele de iarbă și stejari. În omenire însă dacă săraci au nevoie de resemnare, tot astfel le trebuie și pudoare celor bogăți.

*

În Franța, în zilele noastre, isbește prea puternic obrăznicia excesivă pe care stăpânitorii de bunuri o dovedesc în felul lor de trai. Contrastul acesta între bogăția impertinentă a unora și lipsa prea dureroasă a altora li se datorește în primul rând neliniștea care se manifestează în sânul poporului nostru. Această stare anormală și întristătoare a dat naștere cazului Jean Rostand, care va ilustra mai bine decât orice exemplul cele ce am scris mai sus.

*

Cazul Jean Rostand se aseamănă oarecum în Franța cu cazul Tolstoi în Rusia întocmai ca și autorul *Anei Karenina*, tânărul scriitor francez s'a despărțit de casta sa care este aceea a marelui bogatei burghezii, pentru motive de inimă și de duh. Să mărturisim că oamenii carli se supun, în evoluțiunile lor, pornirilor inimii iar nu ale interesului, rar se mai găsesc. Filozof lucid și adânc Jean Rostand are enormul merit de a-și fi alcătuit cugetările numai din sentimente. Căci eu numesc filozof nu pe acela care își impune sistemele rațiunii pure, ci pe acela care ne face să gândim prin inimă. Ideile lui Jean Rostand sunt, înainte de toate, foste emoțiuni. De ne-ar vorbi de vanitatea scriitorului în: *Ignace ou l'ecrivain*, de chinurile morții și de cele ale dragostei în: *Les deux angousses* de obrăznicia bogățiilor, de ridicolele nobleței sau de spiritul meschin al burghezizării în: *Les famillioșes*, îndărătul frazelor lui lucide, incisive și adânci, întrezărești o inimă, întocmai după cum în dosul recei și strălucitoare lunete, radiază și trăește ochiul observatorului.

Este curios destinul acestui scriitor, cel mai clasic desigur dintre noi toți și unul din cei mai substanțiali. Purtând un nume ilustru, având o avere mare, el ar fi putut să ducă viața cea mai fericită dacă

n'ar avea o inimă nobilă și un spirit prea ascuțit. Nedreptățile inerente omenirii înduioșează pe acest filozof și savant remarcabil dar fără al indigna. El știe bine că unele păcate rezultă din însăși firea omenirii și dacă ele sunt de plâns, de lecut nu le-ar putea nimeni. Citiți ce scrie Jean Rostand asupra amurului propriu și a vanității în cartea sa: *Ignace ou l'ecrivain*; el studiază, — în această lucrare, până în adâncuri teribilele cotituri ale pretențiunii omenestii. «Se vede că este el însuși un vanitos fără de margini» îmi spuse într'o zi o încântătoare pariziană cu care vorbiam despre cărțile confratelui meu. Am răspuns aceleia doamne că îndrăzneala nu este atât lipsa de frică cât facultatea de a stăpâni frica și că marii virtuoși ai istoriei n'au fost întotdeauna acei cari n'au auzit chemarea patimelor, ci acei cari i-au rezistat. Ca și noi toți, Jean Rostand cunoaște de sigur și el impulsurile vanității; meritul lui însă este de a o judeca, de a o diseca, de a nu se lăsa stăpânit de dânsa. Și cine a dus mai departe decât acest scriitor studiul geloziei în: *Les deux angousses*? Dar dacă Jean Rostand e capabil să resimță ravagiile acestei pasiuni, el o face nu ca unul care a avut vreodată a se plânge de ea pentru o cauză precisă, ci ca un om care simțindu-se iubit. Iși dă seama unde le'ar putea duce gelozia într'un caz eventual.

Ura pe care a iscat-o Jean Rostand îi vine mai ales din partea marelui burghezii pe care a atins-o profund în cartea sa: *Les famillioșes*. Și aci găsim trăsătura care îl distinge mai ales pe acest scriitor contemporan: adanca cunoștință a unei pasiuni și voința minunată de a nu se lăsa dominat de dânsa. După cum știe ce este vanitatea fără a fi un vanitos și gelozia fără a fi un gelos, tot astfel Jean Rostand știe să fie bogat fără a se solidariza cu bogății antipatici, fiindcă îi vede nedrept și agresiv. Într'o altă epocă a istoriei, Jean Rostand ar fi scris desigur cu mai puțină virulență în contra celorla din casta sa. Am spus însă că gândirile lui sunt emoțiuni trăite și că el ascultă în primul rând vocea inimii.

Iată de ce Jean Rostand mă face să gândesc la Tolstoi. Ca și marele scriitor rus, autorul *Familioșilor* are porniri de apostol. În tocmai ca Tolstoi el are cinstea de a fi urât de puternicii acestei lumi. Iar bogățiile pe cari le posedă, el este gata, aceasta se simte, să se despartă de ele fără desperare. Și cu toată forma pur literară și profunzimea cu care tratează subiectele lui, cred că Jean Rostand este merit să devină unul din scriitorii populari ai Franței.

Aceasta din cauza nobleței sentimentelor lui Ce este un poet? Acela care știe să ne împărtășească lucrurile și durerile lui înainte de a ne face să admirăm duhul său ingenios. În această privință Jean Rostand este un adevărat poet. Și faptul de a fi știut să dea numelui de: «Jean — Rostand» o proprie celebritate cu toată gloria imensă de care a strălucit tatăl său, este unul din marele lui merite. Căci astăzi și numele lui Jean Rostand se pronunță, aceasta o simt prin mine insumi, fără a se evoca numai decât acela al răposatului autor al lui *Cyrano*, părintele tânărului scriitor despre care v'am vorbit.

Paris, August 1925

Adrien Le Corbeau

P. P. Panaitescu

Influența polonă în opera și personalitatea cronicarilor Grigorie Ureche și Miron Costin (Academia română. Memoriile secțiunii istorice). București 1925.

Vorbind despre cartea d-lui Ch. Drouhet despre Vasile Alecsandri am schițat rostul literaturii *comparate*. Despre literatură comparată se poate vorbi și în fața volumului d-lui P. P. Panaitescu, un istoric tânăr, a cărui sânguință, întâmplător, o cunosc de mult și a cărui putere de muncă ne-a dat și volumul de față.

De literatura veche publicul mare român nu se prea apropie. „Astea-s pentru istorici, — auziiu pe cineva, căruia-i vorbiam chiar despre scrierea d-lui Panaitescu. Acestea nu sunt, însă, numai pentru istorici, ci pentru toți Românii culți, cari voesc să cunoască *spiritele* născute în neamul lor, în curs de veacuri, felul lor, creșterea lor, însemnătatea lor ca revelație a calităților și defectelor de rasă. În orice cercetare de felul acesta vorba este și despre neam, nu numai despre Ureche de pildă, despre Costin de-altă pildă; este și o chestiune de psihologie, nu numai de istorie înghețată în veacuri cărunte. De-aceea opera d-lui Panaitescu merită toată atenția publicului.

D-sa ne expune întâiu o caracteristică a culturai polone în veacurile XVI și XVII, pentru a ne zugrăvi „liniile esențiale“ ale ei, linii care „cu oarecare schimbări“ se vor regăsi și în influența exercitată de ea în Moldova.

D-sa examinează apoi primul contact cu Polonia; originea partidului polon în Moldova și influența lui culturală; apoi curentul polon în epoca lui Vasile Lupul și în a doua jumătate a veacului XVII; în sfârșit curentul polon în luptă cu cel grecesc. E par'că autorul ar descrie un arc cultural cu un cap, cel vestic, în renașterea apuseană și cu altul, cel estic, în granița celei mai nord-estice influențe a grecismului.

Cu această amănunțită descriere autorul s'a apropiat de tema sa proprie, de cercetarea izvoarelor polone în cronicile lui Ureche, și Costin.

Gr. Ureche este cercetat în raport cu cei doi Bielski, cu Guagnin, cu Paszkowski, etc.; pe rând dovedindu-se de unde cronicarul a luat conținut ori formă și de unde nu;

apoi încheind, la pagina 6i, cu un resumat al rezultatelor.

Dar celor cu dor de psihologie acum începe capitolul cu mai mare atracție: Influența polonă în cugătarea și personalitatea lui Grigorie Ureche, care apare, este exact, într'o „lumină adesea cu totul nouă.“ „Dintr'o figură vagă, autor impersonal, el devine o personalitate caracterizată.“ El apare scriitor cu respect de tradiție, tendențios din mândrie națională, boer cu conștiință de clasă — de ex. el suprimă pasajul în care Bielski spune că *țaranii* lui Ion Vodă au fost mai credincioși și mai viteji decât *boerii!* —, apare ca aderent al libertăților nobilimei și al guvernului legal, antisemit (p. 80); fără o consecventă idee a latinității și unității neamului.

Cu acelaș metod este cercetat Miron Costin, de sigur cea mai bogată personalitate dintre cronicarii moldoveni. Această afirmație nu se contrazice de loc cu a doua, anume că „concepția lui despre știința istoriei“ este „formată“ de Piasecki (1579—1649), care politicește eră un dușman al Turcilor, dar și al Germanilor, al Habsburgilor, dușmani ai Slavilor, ai Polonilor. Afară de-aceste idei naționale el cultivă și susține ideile șleahței polone.

Imprumuturile de material din Piasecki sunt departe de a „constitui esența“ croniceii lui Miron. Pe acesta l-a influențat și S. Twardowski; și alții. Paralele interesante cercetează până și originea unor idei izolate.

Psihologia lui Miron ni se descopere însă din capitolul VII, unde autorul începe a ne expune legăturile lui Miron cu școala, cu nobilimea, cu politica polonă; firește cu școala iezuitică (Bar; 1647); în războiul ca ostaș polon (1651); în relație cu hatmanul Sobieski (1674); în asilul său în Polonia, sfârșindu-se astfel cercetarea tuturor împrejurărilor din care a reeșit influența culturii polone în *opera* lui Costin.

C'o vorbă dreaptă se deosebesc cei doi cronicari (p. 120): Ureche fusese istoricul tendențios, Miron „are o înaltă concepție morală despre datoria de judecător imparțial a istoricului“ — cași Piaseski.

Patriot este și Miron, dar expresia patriotismului este retorică. Materia-lul său și-l frământă, ca să dea o compoziție, să nu-i rămâie o compilațiune.

Capitolul final, despre Influența umanismului polon începe așa, „Darul cel mai de preț pe care-l capătă Miron Costin din cultura polonă este fără îndoială umanismul, dragostea și cunoașterea culturii antice.“ La Miron se găesc reminiscențe din Horațiu și Ovid — mult înainte ca G. Șincai și ca P. Maior să ajungă la Roma! Depe baza limbei latine, literaturii latine, istoriei romane și române, în el se concretizase conștiința *romanității* neamului, rod, la el, al atingerii cu cultura polonă.

Acesta este mersul cercetării la tânărul învățat, căruia-i dorim cât mai multe succese de felul acesta, spuse, însă, într'un stil ceva mai bine controlat . . .

G. Bogdan-Duică

Redacționale și administrative. — *Revista noastră apare cu regularitate toată vara în numere duble foarte cuprinzătoare, întocmai ca și cel de față, cu o materie bogată și variată.*

— *Domnii abonați ori cititori cu numărul cari vor să și completeze colecția anului I (1924), sunt rugați să ne anunțe neapărat până la 15 Septembrie ce numere le lipsesc, căci după aceea dată nu vom mai avea numere singurative disponibile.*

— *Se poate comanda la administrația „Societatea de mâine“ (Cluj căsuța poștală 200, ori Palatul Camerei de Comerț ușa 115) colecția anului I (1924) frumos legată ca prețul de 1000 lei.*

— *Peste vară orice corespondență redacțională și administrativă se va adresa: „Societatea de mâine“ Cluj căsuța poștală 200. Publicul clujean poate face zilnic orice comunicare în biroul redacției și administrației noastre din Palatul Camerei de Industrie și Comerț (camerele no. 115 și 117) între orele 12—14.*

TRAGICUL COPILOR ABANDONAȚI cuprins în studiul așa de obiectiv și cu orizonturi atât de cuprinzătoare al d-lui dr Iancu, pe care am început a-l publica vara aceasta trezește un palpant interes în cercurile cititorilor și medicilor. Destinul crud al ființelor celor mai nefericite, culese de pe strada — în sensul strict nu la figurat al cuvântului — unde au fost asvârlite de mizeria claselor deposedate, înduioșează. Credem că din emotivitatea umană ce-o stârnește ancheta științifică în lumea celor mici și năpăstuiți a d-lui dr Iancu, vor răsări inițiative din partea statului și societății pentru a îmblânzi soarta tirană și feroce reflectată aci.

INVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE

O î n v ă ț ă t u r ă

Am avut zilele trecute și în Cluj, vizita misiunii franceze, zise Eylau. Ea urmărea două scopuri: întâiu, să răspândească la noi cât mai mult cunoștințele despre Franța și al doilea, să ne cunoască bine țara noastră, mai ales în actuala ei structură. Ca consecință practică a acestor cunoașteri reciproce, se zice, că s'ar fi și întrevăzut diferitele posibilități date studențimii noastre, de a fi atrasă spre Universitățile franceze, garantându-i-se întreținerea — lucrul esențial — în condiții extrem de favorabile în familiile franceze, — față de valuta noastră.

Dar asupra unui alt punct doresc să insist în acest articol și anume, felul în care misiunea franceză a căutat să ne prezinte nouă, în mod atât de natural dar sugestiv, fizionomia Franței, în caracterele ei pregnante regionale.

Misionarii francezi nu s'au sfiit de a accentua acest regionalism al provinciilor Franței. Printre ei, erau chiar reprezentanți din aproape toate aceste provincii. În caracterizările pe cari le-au făcut, în conferințele lor asupra culturii, literaturii și artei franceze, în fine, asupra spiritului francez însuși, n'a lipsit continua afirmare a existenței unor anumite trăsături deosebite regionale, ale francezilor. Astfel, francezul de nord, picardul, de ex. este deosebit de cel de sud, de provençal, sau francezul din Tourena, decel din Bretonia, sau savoiardul de parizian. Dar nu numai aceste trăsături caracteristice ale temperamentului, mentalității și moravurilor acestor provinciali au fost scoase în relief, ci s'au evidențiat înaintea publicului în mod plastic, particularitățile dialectale ale limbei vorbite în aceste regiuni, producția literară, mai

ales poeziile și cântecile diferitelor regiuni.

Cu ce cochetărie, adevărat franceză, fiecare reprezentant al câte unei provincii vorbea de regiunea sa, în comparație și în contrast cu celelalte și cu câtă fineță spirituală, se înscrișau câte odată ironiile trimise defectelor lor reciproce regionale.

Toate acestea, cu accentuarea concluzii nu mai puțin clară, precisă, pregnantă în afirmația lor unanimă și puternică, că pe de asupra acestor deosebiri regionale și provinciale, îngăduite și respectate de toți, există o unitate sufletească a unui singur spirit francez, a unei singure culturi franceze și a unei Franțe, una și nedespărțită.

Pentru noi cei cari cunoaștem Franța, la ea acasă, în viața de toate zilele, cât și în manifestările ei culturale, toate aceste lucruri nu ne-au părut atât de nouă. Am profitat totuși să gustăm disertațiile, cântecele, în fine întreaga lor producțiune în care se uniau, cum știe să facă francezul atât de măiestrit, plăcutul cu folositorul.

Dar un învățământ, putem și trebuie să tragem din expunerea și excursia pe la noi a misionarilor francezi. Franța, care prin pana unui Taine și a unui Renan, a fost criticată de excesul centralismului ei și de unificarea ajunsă uniformitate rigidă și răufăcătoare vitalității diferitelor regiuni, Franța, care prin rețeaua de educație și învățământ, și ele uniforme și centralizate, a fost criticată de atâția mari pedagogi ai ei, c'a anemiat puterea de spontaneitate și de originalitate a fiilor ei, Franța renaște în conștiința mădularelor provinciale ce-o compun, sau, mai bine-zis, ea și-a

păstrat totdeauna ceiace era vital, original și propriu în caracterile regiunilor sale, fără nici o primejdie pentru unitatea sufletească, culturală și politică a ei.

Învățătura pe care am accentuat că trebuie să o scoatem noi cei de astăzi, pentru țara noastră, este că nimeni nu trebuie să creadă că se va întâmpla cu ea, altfel de cum s'a întâmplat cu celelalte țări. Franța ne dă un exemplu.

Aceasta nu vasăzică, că în s'adiul actual al țării noastre, care se prezintă și în anumite situații deosebite de alte țări, nu trebuie să urmărim un anume proces de unificare culturală și națională. Dar nu trebuie să credem, că această unificare se va realiza prin schimbarea unor hotare de județe mai spre dreapta sau mai spre stânga, mai multe de cât prin dovezile de simpatie și înțelegere a sufletelor oamenilor din toate regiunile, tot atât cât de naivi ne par acei cari vorbesc, nu numai la banchete, unde ne este îngăduit să spunem multe, ci la conducerea Statului, că trebuie să facem să dispară din suflete orice urme de ardelean, moldovean, basarabean, muntean și bucovinean. Învățământul pe care ni l-au dat misionarii francezi din zilele trecute este: să nu credem că putem face ceiace nu se poate, pentru că să nu facem ceiace se poate și trebuie să facem cu actuala unificare a țării noastre.

Vladimir Ghidionescu

INSEMNĂRI DIN ITALIA

este titlul unui volum datorit scriitorului Alexandru Lupeanu, cu prilejul pelerinajului din anul ac sta la Roma. Insemnările au apărut ca foiletoane în îngrijita foale populară «Unirea Poporului» dela Blaj. Ele cuprind aspecte foarte interesante din lumea artei veșnice a Renașterii. În curând va apărea volumul care fitnd o aleasă distracție și instruire, îl recomandăm cititorilor noștri.

Veniți cu toții la
Expoziția Generală din Chișinău.
15 August — 30 Septembrie

Este tot ce poate fi mai impresionant, mai pitoresc, mai instructiv, în ce privește producția Basarabiei și a celorlalte provincii, cari se întâlnesc frățește.

==== **75 % reducere pe C. F. R.** ====

nu vă trebuie pentru această călătorie nici o legitimație specială. Cereți 1/2 bilet pe care-l folosiți și la dus și la întors, cu viza Expoziției. — Aveți cel mai bun prilej să cunoașteți Basarabia. — Mari serbări și distracții, Concerte, Operă, Luna Parc, Tobogan, Surprize.

SATE, ORAȘE, REGIUNI

CUNOAȘTEREA ȚĂRII

Se caută totdeauna vină străinilor, când aceștia fac aprecieri greșite asupra noastră, că nu-și iau sarcina să ne cunoască mai de aproape țara.

Prea puțini din noi însă recunosc că nu știm s'o facem cunoscută, tocmai fiindcă nici noi n'o cunoaștem.

În primul rând studiul geografiei, așa cum se face astăzi în școlile noastre secundare, nu lasă elevului, decât o înșirare de nume anoste din toate continentele lumii și o foarte vagă idee de ceia ce reprezintă țara noastră față de celelalte; — „una din cele mai bogate din lume în grâu și petrol“, „țară eminentemente agricolă“ sau „Belgia Orientului“ — sunt în cel mai bun caz expresiile favorite ale profesorului de geografie.

Rare ori profesorul e obișnuit să-și dea o părere asupra frumuseților pitorești ale reliefului țării, asupra rostului așezărilor omenești și a legăturilor lor cu cadrul naturii.

Și cum și-ar da-o când el însuși aproape totdeauna, nu-și cunoaște țara decât din buchea cărții, pe care o au înainte elevii? Știu profesori de geografie care n'au avut măcar curiozitatea să cunoască de aproape județul sau împrejurimile orașului în care stau de atâția ani.

Un distins profesor universitar vorbind odată despre o localitate, aflată la granița de răsărit a Ardealului, scotea tocmai în evidență rezultatul învățământului papagalicesc în această privință, dând ca exemplu neștiința publicului și din nefericire chiar a oficialității noastre, schimonisirea localităților ocupate de trupele românești în primele zile ale războiului nostru.

Recitiți numai comunicatele oficiale ale M. C. G., referitoare la ocuparea acestor localități și veți găsi scris: *Maros Vasarhely* în loc de Tg. Mureș, *Sepsi-Szent-Gyorgy* în loc de Sf. Gheorghe, *Czik Sereda* în loc de Mercurea Ciucului, *Chezd Vasarhely* în loc de Târgul Secuilor sau *Haromszek* în loc de Țesul Trei Scaunelor.

De ce să ne mai prindă deci mirarea când în Laurusse-ul cel mai nou vom găsi trecut *Grosswardein* în loc de Oradia Mare sau când, după atâția ani dela încheierea păcii o mare bibliotecă din Zürich trimitea mai zilele trecute o publicație la Cluj pe adresa *Kolozsvár (Hongrie)?*

De ce să ne revoltăm împotriva diferiților străini, care scriu câte o broșură despre noi, adunându-și impresiunile culese din fuga trenului?

Noi nu le avem nici pe acestea, nici pentru noi, nici pentru alții și nu trebuie să uităm că cele mai bune studii geografice asupra țării noastre sunt datorite tot un străin, care ne cunoaște și ne-a îndrăgit de mult țara, Prof. Em. de Martonne.

* *
* *

Aceasta e situația adevărată care justifică în deajuns pentru ce nu ne cunoaștem țara. De unde poate să vie îndreptarea? Întâi de la o nouă direcție a învățământului geografiei în școala primară și secundară.

Să lăsăm buchea cărții și să ne întoarcem spre natură să creiem copilului — cum spunea Prof. Mehedinți la congresul profesorilor de geografie de anul acesta — *un fel de microcosm din satul său*, că-l deprindem în mod intuitiv nu numai să vadă dar să și judece asupra naturii ce-l înconjoară.

De felul predării geografiei în școala primară depinde în mare parte roadele întregii pregătiri școlare.

* Deprins astfel, copilul va face singur comparația cu ce va vedea mai târziu în jurul său, trecut din sat la oraș, posedând acea judecată, acel simț specific pe care-l creiază natura și nici odată cartea.

Un rost deosebit în cunoașterea țării îl au fără îndoială excursiile și tot școala e aceea care trebuie să aibă primul cuvânt în această privință.

În parte ea a contribuit deja la cunoașterea țării, mai ales după războiu, prin organizarea de excursii la sfârșit de an în diferite regiuni ale țării.

Pe cărări de munte, pe drumurile Ardealului Banatului, ale Bucovinei sau Basarabiei, elevii și profesorii în excursii contribuiesc la înfrățirea neamului. E un început bun, de al cărui folos n'au profitat mulți din noi.

Dar folosul ar fi și mai apreciabil dacă aceste excursii ar fi făcute în mod metodic; dacă s'ar deprinde din timp elevul să-și cunoască orașul și împrejurimile lui; dacă ar fi deprins să judece, să prindă legătura ce există totdeauna între natură și om sau așezarea omenească.

Din aceste excursiuni, elevul ar avea desigur mai mult de învățat, decât din alergătura prin diferite orașe la începutul vacanței de vară.

S'ar înlocui perindarea aproape cinematografică a tablourilor pitorești, interesantă desigur dar cu o influență tot așa de scurtă ca și durată, prin o cunoaștere aprofundată a fiecărei regiuni din țară, infiltrându-se în același timp,

elementelor tinere, dragoste pentru studiul locurilor în care s'a născut, a copilărit sau a învățat.

Educația geografică în afară de școală e deasemeni o preocupare pe care nu trebuie s'o treacă cu vederea toți acei care cunosc anumite regiuni din țară și au putința să le facă cunoscute și altora fie prin conferințe însoțite de proiectii, fie prin publicații.

Revistele și ziarele ar trebui să amintească neconștient ceia ce e mai de seamă de văzut în țară.

Rari sunt cărțile sau broșurile românești care înfățișază un colț pitoresc de țară sau revistele în care întâlnești vre-un articol de acest fel; s'ar putea număra pe degete. Și mai rari sunt călăuzele sigure, tovarășe bune de drum cu lămuriri și indicații practice sau albumurile cu fotografii artistice, mijloc minunat de propagandă peste hotare, utilizat cu atâta succes de dușmanii noștri.

Trebuie spus pretutindeni că farmecul cuceritor al frumuseților naturii, pe care mulți îl caută în localități și stațiuni balneare străine există și la noi. Nu e oare rușinos ca minunatele aspecte ale naturii noastre atât de variate să fie ignorate de noi înșiși iar străinii care vin la noi să se mire că nu suntem capabili să le exploatăm?

Lipsește desigur, puțină stăruință necesară pentru a scoate din inerție atâția oameni de bine, copleșiți de vâltoarea afacerilor sau a politicianismului.

Totuși încercările făcute în timpul din urmă de câțiva intelectuali, ma ales profesori, de a creia altă conștiință asupra însemnătății, valorii și frumuseților țării au prins rădăcini.

Să sperăm că începuturile care totdeauna sunt anevoioase vor găsi încurajare și câți mai mulți imitatori.

Să căutăm cel puțin, acei care ne dam seama de importanța acestui lucru a sădi în sufletul aproapelui mândria de a-și cunoaște țara și de a fi stăpân pe atâtea comori artistice, hărăzite numai poporului nostru.

Valeriu Pușcariu

LIBRĂRIA

V. ROMAN, DEJ

Depozitul tuturor editurilor din țară: Cărți literare, școlare, științifice și bisericești. Procură orice carte din țară și străinătate, precum reviste și jurnale străine. — Mare magazin de hârtii, registre, caiete, carnete, imprimare, stampile etc. Articole de birou, de pictură și desemn artistic și tehnic.

La marginea Românismlului

— Cu prilejul adunării generale a Astei dela Reghin —

Poate mulți dintre cititorii acestei reviste se vor mira citind titlul acestui articol scris cu prilejul congresului Astei la Reghin. Și totuși cei ce cunosc Româניה din părțile ținutului istoric zis al Săcuilor îmi vor da dreptate: durere, *Reghinul este așezat la marginea Românismlului!* — Pentru că avem tocmai în mijlocul frumoasei Românie un ținut întins — aproape patru județe mari (Mureș—Turda, Odorheiu, Treiscaune și Ciuc), — unde Românismlul demult este pe cale de a fi complet desființat. Soarta lui în Ținutul zis al Săcuilor în scurtă vreme dacă nu se realiza fericitul eveniment al Unirii, ar fi fost definitiv pecetluită: ar fi dispărut complet.

Să nu mă considere nimeni de pesimist, dimpotrivă în toate manifestările vieții mele sunt condus de-un optimism de care nu mi-a părut niciodată rău și de care cu greu m'ar putea despărți orice, cu atât mai puțin trista constatare de mai sus. Însă cercetări amănunțite făcute de mine la fața locului mă silesc să fac această constatare reală. Căci iată ce-am aflat: deunde *înainte de aceasta cu cca 150 de ani, graiul românesc se auzia aproape în toate satele din Ținutul zis al Săcuilor azi aproape în toate nu-l mai auzi decât din gura jandarmilor așezați aci vremelnic.* Să precizez. În Ținutul Săcuilor se mai vorbește azi românește numai în următoarele comune. În județul Odorhei cu 136 comune: mai vorbesc românește Românie băștinași numai în 7 comune (Săcel, Vidacut, Jimbor, Archita, Feleag, Beia și Drăușeni), în Treiscaune cu 103 comune, locuitorii băștinași mai vorbesc românește numai în 19 comune (Hăghig, Valea Zălan, Arpătac, Ariușdi, Vâlcele, Brețcu, Poiana Sărată, Ojdulea, Mărtănuș, Covasna, Zagou, Păpăuți, Zăbala, Bicfalău, Buzăul Ardelean, Boroșneul mic, Budilea, Marcoș și Teliu); notăm însă că în unele comune vorbesc și acum cu predilecție chiar Românie între ei ungurește de ex. Ojdula, Mărtănuș ș. a. În județul Ciuc, cu 65 comune, mai știu și mai vorbesc Românie în limba strămoșilor lor în 10 comune (Frumoasa Ghimeș — Făget, Mihăileni, Voșlăbeni (Oșlobeni) Subcetate, Sârmaș, Bicz, Bilbor, Corbu

și Tulgheșiu). Am constatat însă și aici, că în multe locuri vorbesc între ei ungurește — mai cu seamă tineretul — și Românie, cari știu românește d. ex. în Greșim-Făget mulți nici nu mai știu românește), Frumoasa (la fel), Mihăileni, Tulgheș ș. a.

În județul Mureș-Turda situația este și mai tristă mai cu seamă pe stânga Mureșului, pe valea Nira-jului și a Târnavei-Mici graiul românesc s'a stins aproape cu totul. Abia mai știu în această parte ceva brumă de românească, în 8 comune (Ivănești, Veșea, Șard, Lăurenii, Bolidinteni, Ogari, Sângheorghe și Sânișor). Bineînțeles vorbesc aci numai de cei din stânga Mureșului și cari s'au ținut de fostul scaun săcuiesc al Mureșului. În 60 de comune și din acest județ populația care aparține încă și azi bisericilor românești este aproape complet (în câteva numai în parte) maghiarizată.

Să rezumăm: *din mai bine de 400 de comune zi patrusute, în cari — dupăcum am rătăcit în parte în coloanele acestei reviste și cum voi dovedi și aiurea — se vorbea mai înainte vreme și românește azi abia se mai aude graiul nostru în 46 comune, și în multe din acestea numai parțial.* Ungurește însă și aci știu toți fără excepție!

Se pare de necrezut, și totuși așa este chiar sub ochii noștri și în bună parte cu concursul autorităților românești Românie sunt maghiarizate și azi.

Povestesc din nenumăratele cazuri următorul foarte caracteristic și revoltător de trist prin inconștiența națională, care se desprinde din el. În decursul cercetărilor mele m'am abătut în zilele de 1 și 2 August și pe frumoasa vale a Troțușului. Toate potecile, toate curțile și dealurile erau pline de oameni în cel mai pitoresc port românesc: vestitul port de Tulgheș, încântător prin simplitatea lui. Nu-ți vine să crezi, când vezi acești oameni, că n'ar fi Românie. Întreb la întâmplare un flăcăiandru în Lunca Ghimeșului ceva în românește și mare îmi este mirarea, când îmi spune că el este Ciangălău de religia rom. cat., cu toate că-l chiamă Argyilan (Ardelean) Ianoș. Abia în Ghimeș-Făget se aude grai românesc. Ființa și se ușurează, când vezi, că încă Românie nu s'au

pierdut cu toții. Dela gară ne duce în sat un moș cu plete lungi cu numele Gălățeanul, a cărui mamă, după spusa lui, a fost Româncă. El însă este Ciangălău rom. cat. Știe însă binișor și românește. Toți ai lui însă sunt Ung.ri cu trup cu suflet. Curioși oameni, îmi zic. În înfățișare, în port, în felul lor de a fi și trăi par a fi Românie și ei totuși își zis Ciangăi unguri și vorbesc ungurește. Totuși în Făgetul Ghimeșului avem aproape 3000 de suflete, cari își zic Românie și cari știu românește. Și acești 3000 sunt cu stăruință maghiarizați de autoritățile românești: în ziua de 2 August a fost Duminică. Mergem la biserica arhiplină de lume. Mi se spune, că sunt un popor foarte credincios și cum se cade. Preotul le predică frumos românește — bineînțeles având în față credincioși Românie. — După ieșire stăm de vorbă, toți sunt oameni de ai noștri și buni Românie. Veșnicesc de bucurie acest prilej într-o vedere fotografică. Mai zăbovind nițel prin cimitir lumea de Românie se adună în drum în jurul primarului — dupăcum este obiceiul în satele românești împrăștiate să asculte cu-o cale și poruncile mai noi ale stăpânirii! — Mă apropii și eu. *Primarul le vorbește numai în ungurește.* Discuțiile și conversațiile obștești se fac numai în ungurește. Întreb, că primarul e ungar poate, fără să ne cunoască limba? Nu este Român, cași cei cari ieșiseră din biserică și cari se agitau în fața lui de data aceasta răcnind tot în ungurește. Se pareă, că nu mai sunt blânzii creștini, cari se înduioșeaseră și oftau la auzul predicei românești cu câteva minute mai înainte în biserică. Am fost singurul, care m'am revoltat. Am înțeles însă totul, când din gura prefectului român de Ciuc am auzit, că principalul sfat pe care l-a dat unui subaltern, trimis să facă administrație românească în Făgetul Ghimeșului a fost „să nu faci iredentism(?) românesc” (cuvintele sunt ale D-lui prefect). Probabil acelaș sfat l-au dat slujbașilor de Ciuc și antecesorii D-sale. Și așa se face, că Românie sunt și azi maghiarizați prin aceste părți!

Am povestit un singur caz, însă nenumărate sunt legăturile și cătușele de tot felul cari paralizază și întârzie mișcarea liberă a sufletului românesc în Ținutul zis al Săcuilor, și cari fac, ca cu ade-vărat aci la marginea lui să ne

simțim la marginea Românilmului.

Cu prilejul congresului Astei la Reghin este poate mai nimerit, decât ori-unde în alt loc, să se discute și aceste lucruri. Marea noastră societate culturală nu va sta nepăsătoare față de tânjirea vieții românești din acest întins, frumos și bogat colț al României. O nouă viață românească trebuie activată aci. Lipsesc în cele 46 de comune românești coruri, biblioteci, case naționale, teatru, conferințe, cooperative și alte instituții culturale și economice românești. Nu sunt cunoscute frumoasele noastre dansuri românești, doina prin aceste părți nu mai răsună, lăpșește înainte de toate graiul nostru. Aci este nevoie de toate acestea mai mult decât în oricare altă parte a României de dincoace de Carpați.

Aproape toate comunele amintite mai sus sunt așezate pe marginea Săcuimii. Avem însă foarte multe comune mai în interiorul ținutului în cari majoritatea locuitorilor sunt Români, cari nu mai știu românește, dar cari ar dori să știe. Pentru slujbașii unguri ai orașelor se înființează tot felul de cursuri de limba română, iar pentru sutele de mii de Români ai satelor, cari și-au uitat limba, nu se face nimic. Amintesc numai câteva din aceste sate românești maghiarizate; în județul Odorheiu: Bodogaia, Vârșag, Aldea, Bezid; în jud. Treiscaune: Doboii de jos, Micfalău, Bicsad; în Ciuc: Doboii-Imper, Lăzăreni; în jud. Mureșului: Curteni, Câmpenița Săbed, ș. a. ș. a.

Astra a tipărit un abecedar pentru adulții analfabeți și da premii celor, cari țin cursuri de analfabeți. Mă gândesc, că ar trebui să tipărească și o carte pentru Români, cari ar trebui să învețe românește tot la cursuri, făcute anume pentru ei. Una dintre cele mai binecuvântate jertfe ar fi și premiile ei pentru cei cari ar arăta cel mai mare număr de Români adulți cari au învățat dela ei românește la aceste cursuri. Căci oamenii vor să învețe. Conștiința de Români, încă nu și-au pierdut-o cu totul. Bătrânii din Micfalău la observarea mea, c'au uitat cu totul românește, au început a plânge de durere. Am văzut atunci în lacrimile lor tragedia trecutului lor și al Românilor din Ținutul zis al Săcuilor.

Sabin Opreanu

Inscrieți-vă în Institutul de Studii „Societatea de Maine“!

INCERCĂRI DE REFORMĂ VALUTARĂ IN DANEMARCA

Războiul mondial, a zdruncinat a-dânc, până la temelii, nu numai valuta țărilor beligerante, ci în bună parte, și a țărilor vecine cu foștile „Puteri Centrale“.

Și dacă această zdruncinare, n'a luat proporțiile unei adevărate nimirciri, așa cum ne-a fost dat să vedem, în Germania, Rusia, Austria, Ungaria, România, Bulgaria și Serbia, totuși, pulverizarea valorii aur a valutei naționale din Norvegia și Danemarca de exemplu, a produs perturbațiuni în viața economică, cu efecte ce se resimt și acum.

În Danemarca s'au făcut diferite încercări dela 1919 încoace, pentru asanarea valutei, încercări în domeniul economic-financiar, fără însă a se fi ajuns ținta dorită.

Ziarele de specialitate ne vestesc acum, că Guvernul danez, s'a decis în fine, pentru o reformă valutară, o reformă, ce poate fi numită originală și tot atât de interesantă, căci este prima încercare ce se face pe acest teren, în felul procedat de Guvernăntii danezi.

Știm cu toții, că reformele valutare din Germania, Austria, Rusia și Polonia, — în mod de tot logic — se bazează pe principiul »devalvațiunei“ adecă, pe principiul trecerii la valuta aur, în baza cursului zilei, pe atunci Danemarca, imitând exemplul Angliei, pășește în domeniul valutar un drum nou, acela al restituțiunei, prin deflațiune și alte măsuri legale.

Numai cât, situațiunea Danemar ei, nici pe departe nuse poate asemăna cu a Angliei, căci pe când Lira Sterlină, era numai cu 1/2 punte departe de paritatea aur, — ce s'a și ajuns, prin o reducere rațională și neînsemnată a biletelor de hârtie din circulațiune — pe atunci, vechea coroană daneză, a pierdut mai bine de 1/3 din valoarea sa, și paritatea, după părerea economistului svedian Cassel, numai prin o devalvațiune s'ar mai putea ajunge, și nici de cum prin deflațiune, așa cum o conștepe oficialitatea.

Iată în ce constă, încercarea de reformă valutară în Danemarca: Guvernul, prin lege a obligat Banca Națională Daneză, să susțină cursul coroanei la limita de 65 oere aur, și anume, până la 1 Iulie 1925, iar dela această dată, să-l amelioreze succesiv, încet și sistematic, încât la 1 Iulie 1926 să ajungă 70 oere aur, și așa mai departe

Ca mijloc principal întru ajungerea scopului, și a parității decretate servește în primul rând, deflațiunea, adecă, reducerea stocului de bilete hârtie din circulațiune, în măsura cu urcarea valorii aur a coroanei.

Pelângă această măsură fundamentală, s'au instituit o serie întreagă de măsuri în întreg domeniul economic-financiar, ca de exemplu, taxe vamale și impozite noi, cari vor servi exclusiv la replătierea datoriei statului către Banca de Emisiune, fără însă a se repune din nou în circulațiune acele bilete, prin ceea — ce circulațiia fiduciară, suferă o restricțiune, o reducere în raport cu revalorizarea la paritatea aur.

O măsură, ce poate fi încoronată pe deplin cu succes, dacă guvernul, va putea perzista cu toată tăria și până la sfârșit, în planul inițial, fără nici o considerațiune la eventualele crize economice, izvorâte în urma reducerii cuantumului biletelor hârtie din circulațiune, presupunând o organică continuitate în măsurile financiare ce se vor lua și în viitor de guvernăntii, ce se vor succede la cârma țării, fără considerare la nuanța și crezul politic.

Cu toate acestea, și guvernul danez, a greșit în câțva în măsurile luate.

Și anume, a greșit atunci, când pentru asigurarea reușitei a contractat în America de Nord un împrumut mai mare în dolari, cu gândul ascuns, de a interveni atunci, când cursul coroanei ar da înapoi, și prin faptul, că a dat în vileag cursurile ce trebuiesc ajunse la anumite epoce.

Iată, de ce a greșit în aceste două privințe guvernul danez. Ori ce intervenție, prin cumpărări de coroane pe piețele streine, la un curs mai urcat decât cotarea internațională, constituie o pierdere efectivă pentru Banca de Emisiune, căci prin respirațiunii de oxigen, se prelungeste numai agonia, dar nici de cum viața, apoi un curs artificial, nici când nu va arăta valoarea reală a valutei, și deci nici, când nu poate indica, cari măsuri interne sunt reclamate, pentru a se ajunge scopul final. Deci intervențiile deserversc nu interesele naționale, ci falsifică cursul valute și sunt emanațiuni ale demagogiei politice, de sub tutela căroră, ar trebui emancipată odată pentru totdeauna politica valutară a unei țări (vezi Cassel)

Apoi faptul, că guvernul danez, cu

luni înaintea a fixat cursul aur ce trebuie ajuns, încă e o greșală, căci această divulgare, provoacă direct specula, îngreunează circulațiunea monetară și transacțiunile comerciale (căci publicul mare, se va vedea îndemnat, de a tezauria disponibilul, pentru a profita în câteva luni, de valoarea mai urcată, și prin aceasta tezauriare se aduc perturbațiuni vieții economice.

Lunile ce vin, ne vor arăta, în-

trucât concepția valutară a Guvernului Danez e izvorâtă din necesitățile economice specifice ale acestei țărișoare, e o simplă copiere a măsurilor engleze, în care caz, nu va putea produce efectele dorite.

Am înregistrat aceste știri economice, cu titlul de curiozitate, și fiindcă se găsește o asemănare destul de pronunțată între măsurile daneze și concepția financiară a oficialității dela noi.

Sabin Gioranu

BIOPOLITICA

TRATAMENTUL HIDROMINERAL ȘI BALNEAR ȘI BĂILE DELA LIPOVA

— CONFERINȚĂ ȚINUTĂ ÎN CADRUL SERBĂRIILOR CULTURALE ALE ASOCIAȚIUNII, CARI AU AVUT LOC LA BĂILE LIPOVA, ÎN ZIUA DE 26 IULIE 1925, DE DR. CONSTANTIN STANCA DOCENT LA FACULTATEA DE MEDICINĂ DIN BUCUREȘTI, MEMBRU CORESP. AL SECȚIUNII MEDICALE A „ASTREI“

Doamnelor și Domnilor !

„Asociația“ noastră, care dela întemeierea ei s'a ocupat cu multă înțelegere de problemele culturale ale poporului român sub toate raporturile, are în vedere nu numai chestiunile referitoare la cultura sufletului poporului nostru, ci în măsură tot atât de mare și chestiunile cari privesc îngrijirea trupescă a lui.

Astfel, era un lucru dela sine înțeles, ca în cadrele unei adunări generale de desp rțământ, cum este și cea de astăzi, să se vorbească nu numai despre valorile intelectuale și morale cari caracterizează și întăresc viața sufletească a poporului nostru, ci și despre o chestiune, care stă într-o strânsă legătură și cu localitatea în care ne găsim și cu majoritatea publicului, care onorează cu prezența sa aceasta frumoasă și chiar istorică adunare a desp rțământului Lipova.

Ca unul, care fac parte din Secția medicală a Asociațiunii noastre și în urma legăturilor de caracter științific ce am cu aceste băi, sunt în măsură de-a cunoaște însemnătatea deosebit de mare a acestei stațiuni balneare pentru sănătatea poporului nostru, am fost însărcinat din partea conducerii Asociațiunii, să dau oarecari lămuriri și îndrumări cu privire la această stațiune, despre care sunt convins, că va avea un viitor frumos și va aduce poporului nostru adevărate foloase.

Am primit această însărcinare cu atât mai vârtos, cu cât încă înainte de asta cu 4 ani, dându-mi seama

de necesitatea absolută de-a su-pune unui studiu minuțios, stațiunile noastre balneare din noile teritorii ale României întregite, în scopul de a le putea pune în serviciul marilor interese naționale actuale și viitoare, am cerut Serviciului Sanitar să ne însărcineze pe diferiți specialiști cu studiarea localităților balneare din Transilvania. În urma deselor schimbări cari s'au produs în conducerea serviciilor noastre publice dela Unire încoace, nu s'a putut realiza acest postulat, cum nu s'au putut realiza nici altele la fel de importante, astfel, că dorința mea de-a fi folositor și pe acest teren sănătății noastre publice, ar fi rămas poate pentru totdeauna nerealizată, dacă în primăvara anului trecut (1924) noua direcțiune a băilor Lipova nu mi s'ar fi adresat mie, rugându-mă, a veni la fața locului și de-a studia aci efectele terapeutice ale acestor băi.

Mulțumind cu acest prilej atât conducerii Asociațiunii noastre, cât și Direcțiunii băilor, pe deoparte pentru ocazia pe care mi-a dat-o de-a putea studia, pe baza unui mare număr de cazuri concrete efectele acestor băi, pe de alta, pentru posibilitatea pe care o am astăzi de a face cunoscute înaintea unui public select și numeros aceste efecte, voi încerca de a vă face o icoană sumară despre marea comoară cu care Dumnezeu a în-zestrat aceste părți ale țării noastre.

Aceasta cu atât mai vârtos cu cât indicatoarele și informațiile privitoare la stațiunile noastre balneare nu sunt încă complete nici

exacte; ele sunt făcute pe baza cercetărilor de mult învechite, sau pe baza informațiilor empirice ale celor interesați. Puține stațiuni balneare avem cari să fie temeinic studiate și exploatare în mod rațional în interesul celor suferinzi.

Doamnelor și Domnilor !

Înainte de-a intra în tratarea mai amănunțită a subiectului meu, dați-mi voie să fac o scurtă reprivire asupra istoricului acestor băi.

Origina băilor Lipova se pierde în negura trecutului. La întrebarea, că de cine și când au fost descoperite, nu poate da nimeni vre-o deslușire precisă. E însă posibil că Romanii, cari au administrat aceste regiuni în secolul al II-lea după Christos și cari au pus primele baze ale orașului Lipova, au luat ocrotirea și a apei acesteia ce se află în apropierea orașului. O dovedesc aceasta obiectele găsite cu ocaziunea diferitelor săpături, cum sunt: monede, arme, vase, articole de casă, și alte obiecte aflătoare azi în Muzeul școalei civile din Lipova.

Legende ce ne-au rămas din timpurile de mai târziu povestesc, că izvorul de „apă acră“ era întrebuițat de călugări, vestiți pentru cunoștințele medicale prin care vindeau diferite boale. De pe plaurile cele mai îndepărtate veneau oamenii bolnavi, întru căutarea sănătății și de aci împărțându-se de binetacerile apei, se întorceau la vetrele lor însănătoșiți. Mai târziu dominația turcească a pus stăpânire și pe aceste regiuni și natural, că Turcii, cari prețuiesc apa mai mult decât popoarele creștine, s'au împărțășit în mod bogat de binefacerele acestora.

Până în timpul din urmă, apele dela Lipova erau puțin cunoscute în cercuri mai largi. Aceasta din cauza, că ele fuseseră în mâna unor proprietari particulari, cari nu aduceau prea mari jertfe pentru augmentarea instalațiunilor, ci se îndestulau cu puținul venit ce-l aduceau băile dela populația din împrejurime. De când însă ele au intrat sub ocrotire românească, adică a capitalului român, în timpul scurt de abia 2 ani, au primit o înfățișare cu totul nouă. Schimbările făcute atât în stabilimentulu balnear propriu zis cât și investițiile aduse pentru ridicarea la un nivel mai înalt, apoi prin asigurarea postulatelor igienice, sanitare, sociale și culturale, tind a le a-

propria repede de stațiunile balneare de prima clasă. Și ele au tot dreptul la aceasta atât prin apele lor de-o însemnătate sanitară primordială, cât și prin situația geologică și climatică ce o posed. Clima și temperatura constantă, lipsa curenților ce caracterizează această stațiune, completează în mod foarte norocos avantajele acestui stabiliment față de altele cu aceeași apă.

*

După aceasta scurtă reprivire istorică voi intra în dezvoltarea subiectului meu, care să ocupă de *tratamentul hidromineral și balnear în general și în special de apele acestui stabiliment.*

Tratamentul hidromineral și balnear, sub care se înțelege *cura de băut și cura de baie*, își are origina în trecutul îndepărtat al istoriei omenirii. Cei cari s'au ocupat cu scrierea istoriei medicinei, relevă acest tratament ca unul, din cele ce dădeau în vremurile vechi efectul cel mai eficient în cele mai multe afecțiuni. În Egipt, în timpul Faraonilor, găsim instalațiuni balneare de mare reputație cari erau căutate cu predilecție și de suferinții cel r mai îndepărtate ținuturi. În timpurile când noțiunea de „medic“ era încă necunoscută și când fiecare casă își avea „farmacia“ constituită din diferite plante — flori, frunzi, sămânțe sau rădăcini — apoi din minerale și cristale, cari aplicate în mod empiric, tămăduia, amel orau, dacă nu complica în unele cazuri, starea suferinților; pe lângă acest tratament rudimentar, uneori periculos, bolnavii căutau adeseori alinare în băile făcute în lucruri ca apă lor „*făcătoare de minuni*“. De sigur, că pe lângă cei ce se vindecau cu ajutorul acestor ape, erau și de aceia a căror stare se agrava, alții sucombau chiar în cursul curei din cauza lipsei de medici pricepători, cari cunoscând dinainte efectul diferitelor ape, să fi știut îndruma pe bolnavi spre acelea, cari corespundeau cu boalele lor. Așa în vremea lui *Hypokrat*, cam înainte cu 3 mii de ani, începe o clasificare mai precisă, dar și aceasta încă primitivă, în ce privește efectul terapeutic al apelor minerale. Mai târziu știm că și creștinii să foloseau de ajutorul apelor minerale, dupăcum cetim în Testamentul Nou, în care se amintește de lacul *Vitezda* cu apa făcătoare de minuni.

Vedem așadar, că acest tratament, care azi e privit ca un „tratament de lux“, nu este produsul erei moderne, el este foarte vechiu, căci s'a născut deodată cu apariția boalelor omenești.

Azi, când știința medicală și chimia, au realizat progrese uimitoare și când cu ajutorul acestor două ramuri de știință se pot combate aproape toate maladiile, infecțioase și neinfecțioase, s'ar putea crede, că nu mai este nevoie să alergăm la ajutoare atât de vechi, cum sunt apele minerale. Și totuși, ori cât de moderni am fi, acest tratament nu-l putem abandona, ba chiar din contra, în urma descoperirilor *proprietăților radioactive* ale diferitelor ape minerale, noi medicii suntem obligați moralicește a răspândi lumină cu privire la cunoașterea cât mai precisă a apelor, izvorite din straturile adânci ale pământului și a le pune la dispoziția celor suferinzi.

Din aceste considerațiuni mai întâi de toate rezultă ca un postulat categoric, ca medicii să cunoască toate sursele de apă minerală, cel puțin din țara în care trăiesc; neștiința medicului în privința aceasta poate aduce un adevărat haos în rândurile celor ce vor fi trimiși la băi, poate pricinui deci multe complicații sau întârzieri în vindecarea boalelor. O indicație greșită poate avea consecințe dezastruoase pentru bolnav.

Majoritatea publicului și astăzi pleacă la băi fără consultul prealabil al vreunui doctor cu reputație, de aci urmează apoi multele controverse și decepții cu cari să refîntorc unii dela băi. Astfel nu e mirare, că oamenii ei între ei răspândesc faima bună sau rea a uneia sau alteia din băile ce a frecventat întru căutarea sănătății, sau că unii bolnavi, cari și-au che tuit cu doctori și doctorii însemnate sume de bani fără a obține rezultatul așteptat, pleacă la băi la recomandările incompetente ale familiei sau ale cutărei rude, cunoscut sau vecin, în firma speranță că se va vindeca! Aceasta greșală o comit nu numai oamenii simpli ci și oamenii din societatea așa zisă înaltă, ba sunt și de aceia, cari pleacă chiar contra sfatului medical.

O educație a publicului în privința înțelegerii felului corect de a-și căuta sănătatea la stațiuni balneare, e prin urmare absolut necesară. Aceasta se poate face, fie

prin conferințe publice, fie prin comunicări în revistele din țară, în preajma sezonului de vară, fie prin școli în legătură cu învățământul igienei. În ce privește pe oamenii noștri dela țară, un rol important îl au în această privință preoții și învățătorii, cari chiar în baza misiunii lor au îndatorirea de a sfătui pe suferinzi, să se adreseze cu toată încrederea medicului și să-i urmeze prescripțiile.

**

Înainte de-a intra în amănunte, cu privire la proprietățile terapeutice ale apelor minerale din Lipova să-mi permiteți să vă dau mai întâi câteva noțiuni, pe cari le socotesc necesare pentru înțelegerea cât mai precisă a acestora.

Mai întâi de toate: *Ce înțelegem sub denumirea de apă minerală?* Sub apă minerală înțelegem din punct de vedere medical acea apă, care exercită acțiune terapeutică, adică *vindecătoare* și pe care o putem deci întrebuința ca medicament în unele boale.

Aceasta este — cum am spus — *definiția medicală* a apelor minerale, *geologii și chimiștii însă numesc ape minerale toate apele cari conțin cel puțin 1 gram de substanțe chimice solide într'un kg de apă.*

În ce privește conținutul mine al apelor din stațiunea de aici, trebuie să remarc din capul locului, că diferitele izvoare cari se găsesc pe terenul acesta, diferă mult unele de altele: Izvorul „*Gloria*“ din fața Direcțiunii băilor, care servește ca apă de băut, conține cca. 1 gram de săruri la un kg. de apă, în vreme ce izvorul „*Lipova*“ din dosul stațiunii de băi, și care servește esclusiv pentru băi, conține 2½ gr. minerale.

Elementele apelor minerale în cece privește cantitatea și natura lor, depind totdeauna de compoziția chimică a solului cu care aceste ape vin în contact în cursul trecerii prin diferitele straturi ale subsolului, iar *acțiunea fiziologică a apelor să datorește componentilor chimici*, cum sunt sărurile și gazele precum și altor agenți fizico-chimici de mare importanță, cum sunt d. e. *temperatura, concentrația moleculară, electroliza și radioactivitatea.*

Să vedem pe rând acțiunea fiziologică a acestora:

1. *Temperatura* apei influențează mai presus de toate temperatura corpului, apoi tonicitatea muscula-

turei și circulația sângelui prin deosibita acțiune ce exercită asupra inimii și asupra centrului respirator.

2. *Concentrația moleculară* sau cum i-se zice în termeni medicali: *presiunea osmotică* a apelor joacă rol important în schimburile de materii, în asimilație (nutriție), în diluarea secrețiilor și în eliminarea diferitelor toxice din organism. Concentrația moleculară a apelor are trei grade și anume:

- I. Ape minerale hipertonică
- II. " " izotonice și
- III. " " hipotonice

În cele ce urmează vom vedea prin ce se caracterizează fiecare.

I. Apele minerale hipertonică sunt acele ape, cari au o concentrație mai mare decât sângele. O astfel de apă este cea din izvorul „Lipova“.

II. Izotonice sunt acelea a căror concentrație este egală cu a sângelui. O astfel de apă este cea din izvorul „Gloria“.

III. Hipotonice sunt acele ape, a căror concentrație este mai mică decât a sângelui. O astfel de apă ar fi apa izvorului nou de lângă Restaurant.

Apa minerală hipertonică, adică aceea care are o concentrație mai mare decât sângele, ajungând în stomac se resoartă cu greu și foarte încet, deci stagnează în stomac timp mai îndelungat, de aceea nu se bea, ci se întrebuintează exclusiv pentru cura balneară. Din acest motiv apa izvorului „Lipova“ nu se folosește pentru cura de băut ci numai pentru băi. Apa izvorului „Gloria“ fiind izotonică, nu stagnează în stomac, ci ajunge repede în traectul intestinal și de aci se resoarbe foarte ușor.

3. Al treilea agent însemnat este -după cum am amintit deja- electroliză, adică *disociația soluțiilor în așa numiții ioni, sau cu alte cuvinte: desfacerea sărurilor în particule mărunte încărcate cu electricitate.* Apele minerale introduse în organism — fie prin băut, fie prin mijlocirea băilor — își manifestă această proprietate mai ales în procesele de oxidații (arderii).

4. Al patrulea și ultimul agent fizico-chimic este radioactivitatea. Această proprietate, în știință cunoscută abia de vre-o două decenii încoace, după părerile celor mai distinși specialiști balneologi, este cel mai important dintre toate proprietățile apelor minerale și *consistă în procesul de emanare, a unor raze, de un caracter cu totul aparte și cu*

o acțiune foarte adânc pătrunzătoare.

Această emanație radioactivă favorizează vindecarea în măsură mult mai mare decât celelalte proprietăți amintite. O acțiune importantă are radioactivitatea mai cu seamă în *afecțiunile reumatice și gută sau gicht*, căci face să dispară din sânge uimitor de repede acidul uric. În ce privește manifestarea acestor proprietăți, la apele minerale din localitate, după experiența mea de până acum și în baza unor analize făcute de Dl. *Jean Dodun dela Perierés* inginer industrial din Ministerul de Industrie, în cursul unei curente, (despre a-

ceste analize voi vorbi cu altă ocaziune), pot să afirm, că apa surselor dela băile Lipova are o puternică radioactivitate. Dar pentru că apa minerală să-și dea în măsură cât mai mare efectul ei radioactiv, trebuie ca *apa să o consumăm în starea ei proaspătă, adică direct de la izvor*, fiindcă radioactivitatea să pierde foarte ușor; din cauza aceasta apele minerale cari se găsesc în comerț închise în sticle, sunt aproape lipsite de această importantă proprietate, valoarea lor reducându-se la acțiuni de ordin chimic.

Dr. Constan'in Stanca
(Va urma)

—*—

ROLUL SOCIAL AL DISPENSARIILOR PENTRU COPII SUGARI.

La finea secolului trecut scăderea treptată din an în an a natalității infantile în Franța, a avut ca efect o reacțiune puternică atât din partea autorităților, cât și din partea savanților cunoscători a-i problemei puericulturii, pentru a anihila pericolul depopulării, care amenință Franța în modul cel mai serios. Ni-zuințelor, cari căutau prin diferite căi a pune stavilă scăderii natalității, au fost atașate înzistențele de a salva pe aceia cari au ajuns să vadă lumina zilei. Din munca neobosită a savanților și sacrificiile materiale ale statului, s'a dezvoltat o operă măreață, reprezentată prin o sumă de legiferări. (Roussel, Paul Strauss) și instituțiuni de puericultură. În următoarele doresc a da unele relațiuni despre rolul care-l are în puericultură și în general în sănătatea publică una dintre cele mai importante instituțiuni de acest gen, despre dispensariile pentru copii sugari.

Ideia înființării dispensariilor de copii este pornită din Franța unde Hergott și Pierre Budin organizează pentru prima oară în orașul Nancy, în a. 1890, apoi în Paris în a. 1892 așa numite „consultations pour nourrisson“ cu scopul ca acestea să servească ca organe de educație pentru mame în ce privește îngrijirea și alimentarea rațională a copiilor, știut fiind, că majoritatea copiilor morți în prima copilărie sunt jertfele unei alimentațiuni greșit și rău conduse, așadar sunt datorite în bună parte ignoranței mamelor. Grație autorității lui Budin și activității elevilor acestui mare savant consultațiunile pentru copii sugarii au răsărit cu o repeziune uimitoare

în întreaga Franță, existența lor fiind justificată de rezultatele frumoase avute pe terenul puericulturii. Sistemul acestor consultațiuni a fost adoptat în urmă și de germani unde azi sub numirea de „Staedtliche Kinderfursorge centrale“ funcționează în număr destul de mare.

Dispensariile pentru copii sugari au primit un ajutor prețios prin înființarea bucătăriilor de lapte, organizate în Franța în a. 1892 de Variot, sub numirea de „Gouttes de lait“, iar în Germania încă înainte de Variot într-o formă mai primitivă de societatea Dr. Gertrud Hamburger. Aceste bucătării de lapte, cari la început funcționau în mod autonom, azi sunt atașate dispensariilor pentru copii sugari, iar laptele recoltat și pregătit în mod rațional se distribuie numai la indicația medicului și numai acolo, unde alăptarea la sân nu este posibilă, din motive sociale sau din cauza unei boale cu indicație de ablactare.

Pierderile omenești, suferite de România în timpul războiului mondial, a îndemnat atât oficialitatea cât și oamenii de bine, să deie o importanță mai mare problemei puericulturii, înainte de războiu neglijată aproape cu totul în vechiul regat (cu toate că începuturi aflăm și în hrisoavele vechilor voievozi), căci opera de puericultură se rezumase la câteva azile de copii și orfelinate dintre cari cel mai de seamă este Leagănul Sf. Ecaterina a cărui activitate este vrednică de relevat și din cauza mortalității reduse la copii dați în îngrijirea acestei instituțiuni 15% atunci când instituțiuni similare din țară și din

străinătate au o mortalitate cu mult mai urcată. (Rezultatul acesta se poate datori pe lângă conducerea medicală bună a instituției și faptului că numărul copiilor adăpostiți este foarte redus lipsind astfel aglomerația care este un factor important în mortalitatea copiilor ospitalizați).

Țin a releva dela început că spre norocul operei de puericultură, ea a aflat un ecou în sufletele femeilor române cari au îmbrățișat cu toată inima această importantă problemă socială, umplând astfel golurile și întregind opera oficialității care și azi luptă mereu cu greutate financiară. Femeile române, din elita societății, adunate în jurul Majestății Sale Regina Maria, au îngebat încă în toamna anului 1919 o societate pentru protecțiunea copiilor sugari, sub numirea „Societatea Principele Mircea”, care azi are filiale aproape în toate orașele României-Mari. Tot acestei opere s'a dedicat încă o societate: Cercul Gospodinelor, cu aceleași intențiuni vrednice de laudă.

Atât oficialitatea, cât și societățile amintite, inspirate de rezultatele frumoase realizate de consultațiunile pentru copii sugari în Franța și în Germania, și-au adoptat ca baze de luptă pentru scopul urmărit, înființarea de dispensarii pentru copii sugarii, ori-unde nevoia va cere și unde se va da posibilitatea materială. Cu cât ardoare au muncit aceste societăți se poate vedea din progresul realizat, singură Societatea Principele Mircea având înființate la finea anului 1923—24 dispensarii, pentru copii sugari, pe lângă un spital de maternitate cu școală de îngrijitoare rurale și consultațiuni gratuite praeatale pentru femei, cât și o școală de infirmiere vizitatoare. Munca desinteresată a membrilor societății, jertfa oamenilor de bine a contribuit mult la înființarea unui număr atât de însemnat de dispensarii într'un timp atât de scurt. Înființarea lor a fost ușurată și de faptul că nu necesită fonduri prea mari. Un local cu 2—3 camere, o masă de examinat, mobilier redus la câteva scaune, și mese, un cântar, termometru, și fișele sanitare ale copiilor, iată întreaga zestre de care dispune un astfel de dispensar, al cărui suflet îl formează medicul pediatru, secundat de una sau mai multe surori vizitatoare după necesitate. În zestrarea lor cerând astfel fonduri mai mult decât reduse față de alte

instituțiuni, iar foloasele cari le aduc fiind după experiențele făcute în Franța și în Germania afară de orice discuție, era natural ca dispensariile de copii să devie unele din cele mai importante instituțiuni și așezăminte pentru ocrotirea copiilor sugari.

Se pune poate unui laic întrebarea cum de un singur medic, cu un ajutor atât de restrâns și cu mijloace atât de primitive poate veghea cu succes asupra vieții copișilor a căror sănătate îi este încredințată. Iată taina acestei chestiuni.

Rolul dispensariilor pentru copii sugari după concepția inițiatorilor era de a a lupta contra ignoranței mamelor, una dintre cele mai mari pericole cari amenință viața micușilor. Ele au datoriat de a infiltra în sângele mamei dogma cea mai importantă în puericultură și anume că mama este datoare a-și alăpta singură copilul pe care l'a zămislit. Mama va fi aci convinsă că laptele ei nu se poate înlocui nici cu un alt aliment străin, nici chiar cu laptele de vacă, care mai ales în cartierele muncitorești, se bucură de o prea întinsă utilizare, fără ca cei vizați să știe că asupra copilului lipsit de sânul mamei sa atarnă mereu amenințătoare sabia lui Damocle. La consultațiuni din partea medicului, la locuința copiilor din partea surorilor de ocrotire respective vizitatoare, mama este inițiată în felul cum va trebui să-și alăpteze copilul său ca acesta să se desvolte în condițiunile cele mai prielnice. În cazul când mama nu are lapte suficient, sau diferite obligațiuni sociale ar constrânge-o de a retrage sânul dela copilul său acesta, va primi laptele de vacă din bucătăria de lapte atașată dispensariului, lapte pregătit în condițiuni igienice ireproșabile. Tot aci mama va primi și sfaturi referitoare la baia și îmbrăcăminte copilului, precum și la alte chestiuni cari privesc igiena acestuia. Prin observarea și cântărirea repetată a copilului medicul își poate forma o icoană fidelă despre desvoltarea lui și astfel este mereu în măsură de a interveni cu sfaturile sale oricând nevoia o cere. În caz că copilul este bolnav, medicul prescrie tratamentul indicat, iar sora vizitatoare se îngrijeste de aplicarea lui.

Așadar rolul dispensariilor pentru copii sugari în bună parte este, de a da mamelor o educație solidă referitoare la creșterea copiilor ca

astfel să pregătească organisme robuste, rezistente la atacurile diferitelor boale, cari tocmai în vârsta aceasta fragedă își seceră cele mai multe victime.

Dar rolul dispensariului nu se poate limita numai la sfaturi de natură a face educația mamei și la cazuri răzlețe de tratament.

(urmează)

Dr. Cornel Radu

Medic disp. soc. Princip. Mircea
Cluj—Mândăștur.

CRONICA MEDICALĂ

Un nou medicament contra sifilisului. D-nul Levaditi a făcut mai nou la Academia de științe din Paris o comunicare despre rezultatele obținute prin experimentările angajate asupra epurilor inoculate cu treponemul sifilisului studiind acțiunea terapeutică a unui nou medicament care se cheamă *acetyl-oxyaminophenyl-arsinat basic de bismut* și care nu este altceva decât o combinație a bismutului (41%) cu arsenic (15%). S'a constatat o acțiune curativă remarcabilă a noului medicament. Prezența arsenicului este de natură a potența în mod simțitor acțiunea treponomicidă a bismutului care în urma cercetărilor experimentale ale lui Levaditi și Sazerac și-a eluat nu demult un loc onorabil în erarhia medicamentelor specifice pentru combaterea sifilisului. Tratamentul cu bismut însă producea câteodată stări de debilitate și anemie pronunțată pe cari se pare a le combate cu succes componenta arsenicală a noului medicament. Noul compus chimic experimentat asupra epurilor de către neobositul scrutaător, a fost aplicat și la om de către Fournier și Schwartz dela hôpital Cochin în suspensie uleioasă de 10% câte 2 ccm³ intramuscular. Injecțiunile au fost tolerate foarte bine de către cei 30 bolnavi cari au fost tratați. Într'un singur caz s'a prezentat un eritem arsenical benign și de scurtă durată. S'a constatat că reacția Wassermann după prima serie devine negativă. Și în clinică se confirmă deci efectul tonic pe care-l exercită partea arsenicală la indivizii debilitați. Laboratorul dr-lui Levaditi dela Institutul Pasteur care prin activitatea care se desfășoară în el inspiră cel mai profund respect, ne plăzervă mereu surprize dintre cele mai rezecute menite să măzmenteze dincolo de frontiera țării noastre gloria savantului român.

Congresul general dela Iași și medicii dentiști. Concomitent cu congresul corpului medical, doctorii dentiști și-au ținut congresul lor aparte la Institutul de anatomie descriptivă bucurându-se de largă ospitalitate a d-lui dr. Zamfirescu docent universitar și actualul director al acestui institut. Președinte al congresului a fost ales d. prof. dr. Bilașcu. Puterea de muncă și sufletul d-sale de bun român care s'a manifestat încă pe când d-sa era la Budapesta și pe când deținea clientela cea mai distinsă recrutată din aristocrațimea magheară fapt care la expus torturilor din partea armatei roșii, și pe când sprijinea în mod efectiv pe foarte mulți dintre studenții români lipsiți de mijloace și ajunși în capitala Ungariei, face ca d-sa să stea în fruntea unei mișcări angajate de către corpul medi-

cilor dentiști în contra situației create prin eliberarea unor diplome false de școli fictive sau fără nici o trecere care a făcut posibilă practica dentară unor elemente insuficient pregătite pentru ramura dentară a medicinei.

Acțiunea începută și condusă de către d. prof. Bilașcu și dr. Niculescu în sensul revizuirii liberei practice acordată, se pare a fi convins și autoritățile centrale despre dreptatea cauzelor lor, deoarece s'a instituit o comisie care a fost încredințată cu revizuirea actelor. Se așteaptă cu nerăbdare rezultatul activității acestei comisii. Se nădăduște înălțurarea tuturor influențelor.

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

„Astra“ și studențimea

Intr'unul din numerele trecute ale revistei noastre arătam cum tinerețea universitară este tot mai preocupată de coborârea culturii în satele noastre. Vacanțele sunt pline de faptele culturale ale acestei tinereți. Țăranii noștri au început să-i dorească, să se încreadă în sinceritatea faptelor lor. Și nu este puțin aceasta! . . .

Propaganda politică din ultimii ani a pus un zid de neîncredere între intelectuali și țărani. Promisiunile neîmplinite ale diferitelor partide politice, ponegririle reciproce între cei, pe cari, până mai eri, îi unia o sfântă înțelegere, l'au determinat pe țăran să privească cu foarte multă precauțiune pe cei ce-i fac atât de dese declarații de dragoste. „Educația politică a maselor” — argumentul invocat de politicienii noștri — venită înaintea unei serioase educații culturale ne-au făcut să-l depărtăm pe țăran atât de omul politic cât și de omul de cultură. Căci pentru el nu există deosebire între aceste două noțiuni. Puțina experiență, politică de aci l'au determinat să vadă în luminătorul lui pe apărătorul drepturilor lui; politica și cultura erau înaintea lui strâns unite printr'o legătură etică, legătură pe care propaganda politică așa cum e făcută, a destrămat-o.

Studențimea universitară, răsărită aproape în întregime din satele noastre, cu clocotul ei tineresc, cu sinceritatea care-i învăluia fiecare cuvânt a restabilit reputația apostolatului cultural; țăranul se încrede în student ca în copilul lui, îmbracă haine de sărbătoare când îl cheamă; îl primește cu jocuri și cântece naționale și-i umple sălile la conferințe.

Mi-aduc aminte de un astfel de turneu cultural. . . Erau sărbătorile Sf. Pașii. Intr'un sat de pe valea Mureșului la vestea apropierii noastre curtea școlii era populată de țărani de toate vrăstele: tinerii frământau pământul cu cele mai alese figuri ale călușerului, chiuiturile lor umpleau văzduhul. . . Țăranii mai bătrâni ne dădeau târcoale stăruind despre păsurile nației, mângâind cu privirea cărțile, pe cari le-am adus pentru biblioteca lor; femeile se întrefineau cu studentele despre port, despre creșterea copiilor. . . Un tânăr a vorbit despre nevoia culturii; o studentă despre frumusețea portului național. Țăranțele — mai ales cele tinere — erau numai ochi și urechi. Ne-au rugat să le trimitem modele pentru cusături. O caldă atmosferă de sinceritate ne învăluia pe toți. . .

Intr'alt sat ne temeam să nu avem ascultători din cauza ploii, care nu mai

contenea. Cu toată întârzierea noastră școala, destul de încăpătoare, gemea de lume.

Ne întoarcem la cursurile Universității cu sufletul stup de amintiri plăcute. Noțiunile de „sat“ și „țaran“ ni-le lărgim și ni-le adăncim după fiecare turneu. În ședințele noastre, dacă vre-un glas tineresc ne chema spre sate acela vibra de conștiința faptei sale.

Ceeace se poate însă obiecționa acestor entuziași propăvăduitori de cultură este lipsa unei serioase organizări a propagandei lor. Romanticismul, de care este plin orice suflet tineresc, e unica ei caracteristică.

Credem însă că a sosit vremea pentru a se completa acest romanticism cu buna chibzuială a oamenilor cu experiență științifică. Dela prea multa frază, care adeseori trece pe o ureche și lasă pe cealaltă, ar trebui să se treacă la o culturalizare a țăranului îndreptată pe drumurile științei. Aproape fiecare sărbătoare culturală să-și aibă pe lângă programul ei artistic pe conferințiarul, popularizator de știință: drept, economie, agricultură, medicină (mai ales!) etc., etc. Începutul va fi greu căci va lipsi popularizatorul priceput. Tinereții noastre universitare îi trebui o școală a popularizării științei.

Această școală este „Astra”. Secțiile ei literare și științifice reorganizate, numără printre membri lor aproape pe toți oamenii de știință cu renume în Ardeal. Cea mai mare parte dintre ei locuiesc în Cluj. Un viu contact între cercurile regionale și secții; o propagandă la care să colaboreze ambele, ar da acestora din urmă avântul tineresc și culoarea artistică (multe dintre cercuri au coruri bine organizate), iar celor din urmă modelul popularizatorului de știință.

Secțiile Astrei vor trebui apoi nu numai să dea cultură țăranilor, ci să-și culeagă dela ei enormul material etnografic, folkloristic, social, etc. Pentru această culegere ele au nevoie de mulți colaboratori. Printre ei trebuie să fie și studenții. Tinerețea noastră încă nu înțelege acest lucru! Printr'o vie colaborare cu „Astra” necesitatea orientării științifice în nevoile nației o va preocupa tot mai mult.

O va preocupa și o va lumina. Căci prea s'au cheluit forțele ei în vânt în acești ani. O astfel de orientare a ei în latura socială îi va lărgi orizonturile pentru viitoarea muncă în ogrul nației.

Noi nu dorim contopirea cercurilor regionale studentești cu „Astra”. Lucrând independente ele vor trezi — prin emulație — mai mult entuziasm. Dorim însă o vie comunicare între ele și cea mai bine organizată societate de cultură a Ardealului. Tinerii vor iubi atunci tot mai mult bătrâna societate și ajunși în viață se vor înscrie cu drag printre ostașii ei. Adunările „Astrei” vor fi atunci sărbătoarea impunătoare a înțelepciunii bătrânilor înfrățită cu entuziasmul tineresc pentru îndreptarea nației pe drumul unui progres real.

„Astra“ și stațiunile noastre balneare

În vara aceasta „Astra” a început o acțiune folositoare și în legătură cu stațiunile noastre balneare, din cari dorește să facă și centre de cultură sufletească, nu numai locuri de distracție ușoară și de reconfortare trupeză, având în vedere și împrejurarea că majoritatea sta-

țiunilor balneare din țara noastră sunt frecventate de neromâni, inițiativa Astrei câștigă o înnoită semnificație și importanță.

Prima încercare în noua direcție „Astra” a făcut-o la băile Lipova, unde la 26 Iulie a. c., în cadrele adunării generale a despărțământului, a înființat un Cerc cultural special pentru stațiunea balneară, deschizând în același timp o frumoasă bibliotecă de peste 500 cărți (aproape toate legate) și organizând și o serie de șezători, cu program deosebit de interesant și de bogat, la care și-au dat concursul, în frunte cu însuși președintele Astrei, mai mulți membri ai secțiilor literare și științifice ale acesteia, precum și doamna Veturia Ghibu, printr'un foarte reușit, concert dat în beneficiul „Astrei”.

Dăm aici, ca document, programele celor două serbări culturale dela băile Lipova:

Serbările Culturale dela Băile Lipova Duminecă, 26 Iulie 1925. Programul I. orele 4—6 adunarea generală a Despărțământului Lipova. 1. Cuvânt de deschidere de Dr. A. Ciobanu, directorul despărțământului. 2. Raportul comitetului despre activitatea anului 1924—25. 3. Înființarea cercului cultural Băile Lipova. 4. Înagurarea festivă a Bibliotecii cercului cultural. 5. Ce este Asociațiunea, de Vasile Goldiș, președintele Asociațiunii. 6. Însemnătatea literaturii pentru cultura noastră națională, de Onisifor Ghibu, profesor la Universitatea din Cluj. 7. Băile dela Lipova și importanța lor medicală de Dr. Constantin Stanca, docent la Universitatea din București. 8. Cântări, executate de corul din Lipova sub conducerea pâr. Lugojanu.

Orele 8—9^{1/2} Concert dat în beneficiul despărțământului Lipova al Asociațiunii de D-na Veturia O Ghibu Programul: I. Schubert: În amurg. Fauré: Les roses d'Ispahan. Gounod: Aria bijuteriilor din opera Faust. II. Wolff: Morgenthau. Franz: Abendrot. Chaminade: L'anneau d'argent. Brahms: Am Sonntag morgen. Tshalcovsky: Cântec de leagăn. Wagner: Rugăciunea Elisabetei din opera Tannhäuser. III Dima: Peste vârfuri. De ce nu-mi vi. Brediceanu: Frunză verde frunzuliță. Bădișor depărțitor. Cântă puil cucului. — După concert — dans

Asociațiunea („Astra”) pentru literatura română și cultura poporului român. *Prima Șezătoare* a cercului cultural „Băile din Lipova” Duminecă, la 9 August 1925, orele 4—6 d. a. în sala restaurantului băilor. Programul: 1. Cuvânt de deschidere de N. Popa, președintele Cercului cultural. 2. „Astra și stațiunile noastre balneare, de Vasile Dimitriu, profesor la Universitatea din București. 3. Cum își crește clasa noastră de sus copiii, de Onisifor Ghibu, profesor la Universitatea din Cluj. 4. Aplicațiunile radiului în medicină, de Dr. Constantin Stanca, docent la Universitatea din București. 5. Băile Lipova și împrejurimile lor din punct de vedere geologic, de Victor Stanciu, profesor la Universitatea din Cluj. -- Seara dans. — Taxa de intrare benevolă servește la sporirea bibliotecii Cercului cultural.

Domnii abonați pot să depună la oricare bancă din localitatea lor costul abonamentului nostru pentru a ne fi transmis prin banca Albina, sucursala Cluj.

CONDIȚIUNILE MEDICO-SOCIALE ALE ALĂPTĂRII.

Valoarea medicamentoasă a laptelui de mamă.— Dificultățile sociale ale alăptării. — Centrul nu este adăpostul infirmităților fizice și psihice. — Mizeria, lipsa de asistență, maladiile și pejudecățile sociale la români cresc contingentul sugarilor români fără mame. — Fermele orașului și academiile de agricultură în ajutorul copiilor părăsiți.

tivul mamelor internate scade, numărul mamelor cari mulg lapte și pe seama copiilor streini augmentează. Cauza nu rezidă într-o eventuală secrețiune mai abundantă a glandelor lactee, pentru timpul de vară, ci în influința pe care o exercitează medicul când sub presiunea turburărilor digestive estivale el se vede forțat să reducă rațiunea laptelui de mamă copiilor proprii și să ofere o parte din el copiilor amenințați, fie că ei sunt primiți fără mame, fie că mamele lor nu dispun de lapte.

1. Câștigarea laptelui de mamă.

Pentru ilustrarea capacității lor de alăptare ni-se pare foarte instructiv tabloul care urmează. (Cf. Tabloul din No. trecut).

Mamele sunt repartizate în acest tablou în 4 categorii: a) după cum ele au fost în situația de a da lapte de mamă și altor copii, b) după cum ele au putut satisface numai nevoile copilului propriu, sau c) că ele n'au fost capabile să dea lapte de mamă suficient nici copilului lor, d) ori în fine ele nu au alăptat de loc. Din 26 de mame, cari au fost internate la centrul Cluj în luna Ianuarie, numai 8 au dat lapte de mamă și altor copii. Deci apreciind chestiunea din punctul de vedere al interesului centrului sub raportul aprovizionării cu lapte de mamă, din 26 mame

Coloana a treia prezintă un paralelism evident cu coloana I. Fiind unele mame concediate în lunile de vară, este natural ca cele dinăi, cari pot fi puse în combinație atunci când se fac plasamente, sunt mamele, cari alăptează numai copii proprii și cari sub raportul debitului de lapte de mamă nu sunt indispensabile pentru centre și ai căror copii sunt într-o stare compatibilă cu un control medical mai redus. Categoria a 3-a și a 4-a a mamelor nefiind ele reținute de regulă timp mai îndelungat de 2 luni în institut, de asemenea prezintă un efectiv scăzut pentru lunile de vară, paralel cu efectul total.

Cantitatea de lapte de mamă care a stat la dis-

Cantitatea laptelui de mamă de care a dispus centrul în 1924.

Anul 1924	Jan arie	Februarie	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August	Septemv.	Octombrie	Noiembrie	Decembrie	Total
Cantitatea de lapte de mamă gr.	403775	427775	500245	479715	423010	265100	338900	377400	422450	415860	458740	485790	5028760
Nrul mamelor cari alăptau	22	22	23	22	21	17	18	16	16	18	25	25	
Nrul mamelor cari n'au alăptat	4	5	5	2	1	1	1	2	1	3	2	5	

O comparație sub raportul laptelui de mamă între serviciul nostru și serviciul lui Cassel.

Anul	Numărul mamelor	Lapte de mamă anual Kgr.	Lapte de mamă lunar Kgr.	Lapte de mamă zilnic Kgr.	1 mamă zilnic Kgr.	Anul	Numărul mamelor	Lapte de mamă în anual Kgr.	Lapte de mamă lunar Kgr.	Lapte de mamă zilnic Kgr.	1 mamă zilnic Kgr.
1924	76	5028.760	419.053	13.778	0.181	1906	26	2391.25	199.37	6.55	0.250
						1909	39	1311.45	169.26	3.64	0.093

numai 8 pot fi luate în combinație; din partea celorlalte, centrul nostru nu s'a ales cu nici un profit (la rubrica mamelor care au alăptat numai copii proprii, sunt înșirate nu numai mamele cari au dat copiilor proprii lapte de mamă în cantitate suficientă ci și acele ai căror copii nu au fost ajutați de către mame streine putând ei primi o alimentație mixtă). În trei cazuri a trebuit să se intervină, deoarece starea copiilor reclama să primească o cantitate de lapte de mamă, pe care mamele lor proprii nu o puteau da. Mamele acestor copii nu dispuneau de rațiunea necesară de lapte de mamă. Din 26 mame putem conta că jumătate din ele nu au avut o secrețiune lactee suficientă. Credem că și cifra aceasta este în măsură să arunce o lumină asupra calității inferioare a materialului feminin, care a recurs la ocrotirea noastră.

Consultând tabloul de mai sus pe lunile următoare constatăm că în lunile de vară, cu toate că efec-

poziția centrului în anul trecut, este după cum urmează în tabloul următor (vezi tabloul prim).

Cantitatea anuală de lapte de mamă pe care au dat-o cele 76 mame internate la centru în decursul anului 1924 a fost de 5028.760 kgr. socotind-o pe zi și pe mamă, obținem 181 de gr. O mamă dădea deci zilnic 181 gr. de lapte. Este aceasta o cantitate cu totul insuficientă. Cu titlul de curiozitate comparăm situația dela noi din anul trecut cu acela pe care a avut-o Cassel în 2 ani luați la întâmplare din statistica lui ¹⁾ (vezi tabloul al doilea).

Din tabloul comparativ rezultă că starea dela centrul nostru pe anul 1924 ocupă o poziție intermediară între situațiile de pe cei doi ani aleși din statistica mai sus citată.

¹⁾ Cassel: l. c.

O măsură mai apropiată de adevăr ne va da cantitatea de lapte de mamă calculată pe zilele de alăptare.

Cantitatea mijlocie de lapte de mamă care trebuie să o aibă zilnic o mamă este de 800—1200 gr. Schlossmann²⁾ contează zilnic 1200 de gr. de mamă. El a avut în serviciul său o doică, ce dădea zilnic 3 klg. Această cantitate zilnică de mamă este admisă și de Nobécourt și Schreiber³⁾. În centrul Cluj cele mai bune doice au dat o cantitate de mamă zilnică de abea 1500 gr. dar aceste treceau ca rarități (în total două).

Câteva din motivele cari au determinat o insuficiență a secrețiunii lactee la mamele internate la centru.

Partea cea mai mare a mamelor internate la centrul Cluj, era formată din femei cari de cele mai multe ori erau invalide și prezentau adeseori o reacție Wassermann pozitivă. De cele mai multe ori centrul nostru a fost considerat de toți aceia, cari nu cunosc îndeajuns opera de asistență infantilă din Transilvania, de un loc de refugiu pentru elementele incapabile (imbecile, reduse mintal, tuberculoase, apoplectice și sifilitice) cari prin urmare nu puteau fi folosite de doică în altă parte. Fiind ele elemente dispensabile înafară, erau îndrumate cu foarte multă bunăvoință la noi cu copii lor de sân. A concepe opera de ocrotire infantilă în felul acesta, este a o nesocoti cu desăvârșire. Ba când ne mai amintim legea eredității cu verdictul e inexorabil, ea ia alura unei crime. Centrul pentru ocrotirea copiilor este dispus și trebuie întrucâtva să ocrotească și pe cei neputincioși, el este înființat însă în primul rând pentru ocrotirea elementelor cari cu timpul vor putea deveni utile societății; el trebuie să crească elemente viguroase și în primul rând să asiste acele existențe cari sunt periclitate din anumite considerațiuni sociale. Bolnavii se internează de regulă în clinici, sanatorii și spitale. *Centrele pentru ocrotirea copiilor se mulțumesc cu tratamentul copiilor cari le aparțin. Primirea copiilor și mamelor bolnave dela început și cari de la admitere sunt suferinzi de maladii cronice, ar determina complectarea locurilor disponibile când aceste ființe invalide din cauza infirmității lor nu vor mai putea fi plasate în familie, opera de ocrotire infantilă ar ajunge la un punct staționar, de unde nu mai există înaintare. Triajul copiilor nu ar mai fi posibil; marea circulație care caracterizează aceste instituțiuni s'ar reduce la stagnare, importanța socială a centrelor ar perde nespun de mult din valoarea lor, scăzând la nivelul foarte neînsemnat din punct de vedere social al instituțiilor cu un efectiv stabil și foarte redus ca număr.*

Centrul, neprimind doice în număr suficient și de calitate corespunzătoare dela maternitățile locale, a fost silit să dea semnalul de alarmă dela Oradea-Mare și până la Sibiu făcând apel și la maternitățile din provincie pentru recrutarea lor. Calvarul centrului nostru a fost cu atât mai dureros cu cât după anumite investigațiuni făcute sub imboldul forței împrejurărilor, ne-am convins că o moașă superioară dela o maternitate din loc. desvolta o propagandă deșănțată în con-

tra centrului nostru, care mai venea din când în când ca să-i tulbure micile ei combinații, cerând și el lapte de mamă pe seama copiilor lipsiți de mamele lor, dintre cari copii uni erau de proveniență dela aceeași maternitate.

Numai puțin interesant ni-se pare tabloul copiilor de sân cari au beneficiat într-o măsură oarecare de lapte de mamă.

Sulevăm că acest tablou este construit ținând seamă de zilele de alăptare, prin urmare în măsură de a da un tablou mai fidel realității înregistrând mai exact cantitatea de lapte de mamă consumată de un copil pe o zi de alăptare. Acest tablou se referă la 95 copii cari în decursul anului 1924 au obținut o cantitate de lapte de mamă, fie dela mamele proprii (M), fie dela mamele streine (D), fie dela ambele (M+D) ori cât de scurt timp cu intermitență sau în mod pasager numai. Din acest tablou reiese, că din 95 sugari 51 au fost alăptați de mamele proprii (la caz că ele nu au avut rațiunea necesară, copii puși la alimentație mixtă), 11 au primit lapte de mamă atât dela mamele proprii cât și dela doice (mamele lor neavând laptele suficient, starea copiilor a reclamat întregirea lactelui de mamă cu lapte de doică) și 33 au primit numai lapte de mamă dela doică (starea lor a fost așa de proastă încât ei erau avizați la laptele de mamă pe care noi nu l-am refuzat în limitele disponibilității).

Majoritatea copiilor cu nume românești au în dreptul lor câte un D, ceea ce însemnează că ei au primit lapte de mamă numai dela mame streine. Se confirmă și de data aceasta că este foarte mare contingentul sugarilor de naționalitate română ale căror mame sucombă în cursul facerii, sau la scurt timp după aceea, iar copii lor sunt admiși la centru. Materialul sugarilor de naționalitate română, cari sunt internați la centru aparțin cu mici excepții la două categorii: ori mama a sucombat, ori ea este bolnăvicioasă și debilă și dacă este primită, din cauza debilității sale ea nu poate să-și alăpteze copilul. Femeile românce mai robuste și dispunând de lapte de mamă, sunt la tot cazul în vădită inferioritate față de numărul mamelor, de aceeaș categorie aparținând minorităților. Credem că totuș nu este admisă concluzia, că româncea ar fi mai rea doică, sau că ea ar dispune de o glandă mamară care să secreteze laptele mai puțin, dar presupunem că româncea numai în cazuri de forță majoră și numai în cazuri extreme, recurge la sprijinul statului.

Consultând rubrica morților, vedem că din 18 copii sucumbați 3 au primit lapte dela mamele lor proprii, 3 au primit dela mamele lor proprii și mame streine, iar 12 numai dela mame streine sau doici. Se constată deci că mortalitatea cea mai mare interesează copii încredințați mamelor streine sau doicelor. Cu toate că la copii aparținători acestei categorii a intervenit și contagiunea de tuse convulsivă ca factor determinat, credem că și separarea copiilor de mamele lor, determinată de obstacole insurmontabile, poate fi acuzată de asemenea în bună parte ca unul din factorii principali ai mortalității. Această constatare justifică în mod neîndoios, refuzul cel mai net și cel mai categoric pe care medicul centrului trebuie să-l opună tuturor tendințelor îndreptate pentru a produce o separare precoce a mamei de copil atunci când această separare prematură nu este dictată de motive ponderoase (vezi tabloul în broșură).

²⁾ Schlossmann: l. c.

³⁾ Nobécourt et Schreiber: Hygiène Sociale de l'Enfance: Hygiène individuelle des nourrissons pag. 68.

Ni-se pare interesantă gruparea sugarilor după cum ei au fost primiți cu mamă sau fără mamă, și după cum ei au fost alăptați de mamele proprii sau mamele streine (vezi tabloul de mai jos).

Un tablou comparativ despre felul îngrijirii și alăptării sugarilor¹⁾ și despre capacitatea mameilor de alăptare ni-se pare mai succint și de o mai ușoară orientare.

Din acest tablou rezultă că lunar au existat cam în număr egal, copii atât dintre cei primiți cu mame, cât și dintre cei primiți fără mame cărora nu li-s'a putut acorda beneficiul laptelui de mamă.

Socotind procentuația constatăm, că dintre copii de săn îngrijiți în cursul anului 1924, 95 au primit lapte de mamă.

2. Dificultățile întâmpinate cu ocaziunea aprovizionării centrului cu lapte de vacă.

Lipsa laptelui de mamă s'a simțit cu atât mai mult, cu cât centrul nu avea la dispoziția sa nici lapte de vacă care să întrunească cerințele impuse de igiena copilului. Ferma orașului și cea a academiei de agricultură din loc s'au declarat dela început a nu fi în situația ca să ne furnizeze lapte de vacă pe seama copiilor părăsiți. Rămășițele marilor proprietăți în parte desființate, lezate de procesul de amputare reclamat de o perioadă dreptate socială, ni-se pare că nu s'au putut ridica la nivelul sentimentelor umane cari se află la baza existenței centrului nostru și s'au declarat deasemenea în imposibilitate de a ne 'provedea cu lapte. A mai rămas o singură soluție. Eram condam-

Luna	Efectivul		Sub 1 an		Peste 1 an		Au primit lapte de mamă			N'au primit lapte de mamă			Numărul mameilor	Dintre cari					%	
	sugaci-lor	ingrijiti cu mame	ingrijiti fara mame	cu mame	fara mame	in total	dela mame proprii	dela doice	in total	primiti cu mame	primiti fara mame	au dat lapte si pe capistr.		au alapat nr. mai copiii prop.	au alapat nr. cop. nu mai in parte	n'au dat lapte de toc	copii cu mame	copii fara mame		
I.	39	25	14	—	—	31	21	10	8	4	4	26	8	11	3	4	84.0 %	71.4 %		
II.	45	26	17	2	—	37	22	15	8	5	3	27	9	10	3	5	82.1 %	82.3 %		
III.	49	26	20	2	1	40	23	17	9	5	4	28	12	8	3	5	82.1 %	80.9 %		
IV.	47	23	20	3	1	38	21	17	9	5	4	24	11	10	1	2	80.7 %	80.9 %		
V.	47	20	21	4	2	38	19	19	9	5	4	22	10	10	1	1	75 %	82.6 %		
VI.	39	18	19	1	1	30	15	15	9	4	5	18	7	9	1	1	78.1 %	75 %		
VII.	39	19	19	1	—	30	16	14	9	4	5	19	10	8	—	1	80.0 %	73.7 %		
VIII.	32	15	16	1	—	25	14	11	7	2	5	18	11	5	—	2	87.5 %	68.7 %		
IX.	36	18	17	1	—	30	16	14	6	3	3	17	11	5	—	1	84.2 %	82.5 %		
X.	34	22	10	1	1	29	17	12	5	4	1	21	9	8	1	3	82.6 %	90.9 %		
XI.	40	28	9	2	1	34	26	8	6	3	3	27	8	13	4	2	90 %	70 %		
XII.	41	32	6	1	2	34	27	7	7	5	2	30	8	15	2	5	94.8 %	75 %		

Eliminând deci din efectivul sugarilor pe acei cari nu au primit deloc lapte de mamă, cantitatea de lapte de mamă de care a dispus centrul pe anul 1924 a fost repartizată socotind-o după zilele de alăptare și copii în felul după cum rezultă din tabloul care urmează (vezi tabloul în broșur²⁾).

¹⁾ In tablourile noastre făcute după cantitatea de lapte de mamă consumată de fiecare copil; sub sugar noi înțelegem pe toți copiii până la vârsta de un an și dintre cei vaze au depășit această vârstă numai pe aceia cari au consumat lapte de mamă.

nași ca să acceptăm laptele pe care anumiți țărani sub imboldul afacerilor și dorului de câștig, de altfel admisibil și nobil ca intențiune, îl recoltau pe la diferiți consăteni. Rezultatul: acest lapte era însământat cu o murdărie de proveniență variată; el forma un adevărat mediu de cultură, pentru diferiți microbi cari în deosebi vara, pe o distanță de cel puțin 10 klm, sub influința arșitei soarelui se desvoltau foarte bine, după cum au demonstrat-o repetatele analize de laborator și cazurile de intoxicație alimentară cari s'au înregistrat în această perioadă estivală.

Dr. Axente Iancu
Medic-șef director al Centralului
pentru ocrotirea copiilor Cluj.

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SAPTĂMÂNIALE

ETNOLOGIE

D. Nicolae Petrescu publică în Convorbiri literare un studiu cu titlul: Datele etnologice în sociologia comparată. Dl Petrescu, cu competența-i recunoscută în această materie, cu un stil model de claritate, arată importanța datelor etnologice pentru lămurirea complexului social în cuprinsul unui grup etnic și pentru explicarea diferențierilor naționale în societate, obiectul propriu zis al sociologiei comparate. Etnologia ocupă întâiul loc între disciplinele auxiliare ale acestei științe de sinteză mari și de vaste perspective. Datele ei sunt folositoare pentru stabilirea de raporturi între diferitele forme de civilizație și sunt și mai folositoare pentru studiul grupurilor etnice mai puțin înaintate în civilizație, unde condițiile și concepțiile sociale sunt mai puțin cunoscute.

Arătând apoi abstracțiile de înlăturat în utilizarea datelor etnologice, cari trebuiesc selectate, fiindcă conțin și material inutilizabil, d-sa stăruie asupra elementului subiectiv din aceste date, care deasemenea trebuie înlăturat pentru ca concluziile cari se vor întemeia pe acest material să poată fi cât mai obiective — cât mai științifice. Dintre cei doi factori principali, cari înrăușesc desfășurarea fenomenelor sociale, factorul istoric și cel geografic, pentru sociologia comparată este de mai mare importanță cel dintâi.

La urmă precizează obiectul etnologiei și pe cel al sociologiei, fiindcă adeseori se face confuzie între aceste două discipline. „Etnologia consideră cu deosebire grupurile de oameni în formele lor etnice și în manifestările lor istorice (evolutive), ca asociații etnice pe când sociologia comparată consideră cu deosebire grupurile de oameni sub aspectul procesului de diferențieri sociale.“ Rolul lor în explicarea fenomenelor de civilizație deasemenea este diferit. „Contribuția etnologiei în această privință constă mai mult în material, pe când funcțiunea sociologiei comparate este de a elucida fenomenul în cadrul întregului complex social. Una ne dă răspunsul la întrebarea: în ce condiții specifice se produce o anumită civilizație? Ală răspunde la întrebarea: în ce constă civilizația, ca fenomen social?“

HORIA TRANDAFIR.

A murit Ioan Slavici . . . O închis ochii pe veci marele scriitor Ioan Slavici în etate de 77 ani. Desvoltase o activitate foarte fecundă publicistică: a fost ziarist, novelist, romancier, istoric, filolog, foiletonist, eminent om de școală și educație, și a scris remarcabile studii politice îndeosebi asupra Ardealului. Ca una din personalitățile strălucite ale pieșadei de scriitori dela 1880, Ioan Slavici avea

o reputație de stilist desăvârșit. Viața sa a avut coticuri foarte multe între cele două extreme: întemnițat de Seghedin și mangrist. Ne lipsește perspectiva să exprimăm astăzi judecata definitivă asupra activității sale ca om politic și publicist în serviciul dușmanilor noștri de veacuri: o viață plină de suferinți și ebucium i-a dictat atitudini contrazicătoare cari desigur că i-au pricinuit și crunte dureri morale, însă odată angajat chiar pe drumul rău nu înțelegea să mai dea îndărăt, ci persevera cu îndărătnicia înăscută ardeleanului. În afară de erorile sale politice cari l-au dus în conflict acut cu opinia publică a masselor populare ale Ardealului, Ioan Slavici va fi considerat totdeauna ca un scriitor de marcă, un creator de perle literare. Două generații au putut savura scrisul său cumpătat, umorul discret, desfășurarea psihologică înceată și sigură a acțiunii personajilor sale — multe din lumea satelor ardelenesti. Și pentru această moștenire, îi suntem datorci cu întregul nostru simțământ de recunoștință.

O colaborare nouă. — Revista noastră a reușit să obțină colaborarea distinsului publicist Adrian Corbul dela Paris, bine cunoscut publicului nostru din corespondențele, foiletoanele pariziene și articolele pe care le publica pe vremuri în Luceafărul, Tribuna și Românul. Scrisul său are o savoare deosebită. Claritatea, eleganța, subtilitatea stilului au subțiat gustul literar al publicului nostru din Ardeal îndeosebi. Fraza sa, armonioasă și impecabilă, închide atmosfera unui mediu rafinat, unei civilizații vechi și progresate. Este mlădioasă și de o supleță rară, cuprinde nuanțe pline de farmec și expresie. Corespondențele d-lui Adrian Corbul (d-sa este de altfel un reputat romancier francez, cum vom arăta în numărul viitor) din cetatea luminii suntem sigur că vor fi gustate de cititorii noștri. Niciodată nu vom neglija să cultivăm, în afară de materia rigidă a problemelor de știință, actualitățile, cursul marelui fluid al vieții de toate zilele . . .

Un așezământ cultural pentru regele Ferdinand. — D. N. Iorga a lansat prin ziarul „Universul“ un apel către țară în numele „Ligei Culturale“ să se strângă contribuțiuni cât mai multe în vederea întemeierii unui așezământ cultural care să poarte numele regelui Ferdinand, cu prilejul împlinirii la 24 august a vârstei de 60 ani. Apelul a trezit interes și lista de subscripție la Universul a început. Desigur că și populația Ardealului nu va rămâne streină de acest apel, pentru a da dovada simțământului de devotament față de acela care intruchipează unitatea noastră de stat.

Matei B. Cantacuzino. — Intellectualitatea României este îndoliată prin pierderea unuia dintre cei mai stălniciți gânditori ai ei: profesorul universitar și omul politic Matei B. Cantacuzino. Cine nu gusta cu plăcere și nu admira raționalismul articolelor sale în care judeca fără milă situația partidelor României? Ceeace ne-a surprins la acest descendent din vechea viață de boer, era dragostea sa nefermărită față de țărănime. În moravurile politice ale României a fost un puritan sever, deaceia n'a avut stabilitate

într'un partid, ci a colindat prin aproape toate, rămânând în cele din urmă în afară de partide, ca un „neasimilabil“ cum i-a spus nimerit d. N. Iorga. Autor de manuale de drept, profesor de o conștiință a datoriei cum nu cunoștea Universitatea din Iași, iubitor al țăranilor, aderent al moralei în politică judecătorească și original al oamenilor și lucrurilor, iată manunchiul însușirilor nemuritoare cari au împodobit geniul lui Matei B. Cantacuzino, obligându-ne la simțământul de neuitată și sinceră recunoștință.

Conferința ziariștilor din Mica Antaută despre care am scris, a și avut loc în zilele de 13—19 August, punându-se bazele Micei Antante a Presei. După mature debateri comisiunile au elaborat, iar plenu conferinței a votat moțiuni și un proiect de statut a căror traducere în faptă va înbunătăți în mod esențial soarta gazetarilor din cele trei țări și din Polonia. Hotărârile și proiectul de statut se cunosc din ziare. Viitoarele conferințe ale comitetelor locale din fiecare țară vor coincide cu întrunirile miniștrilor de externe ai Micei Antante; cea mai apropiată va avea loc deci la Belgrad probabil în Ianuarie. Gazetarii ca expresie a voințelor populare au pus în mod larg problemele politice și naționale ale țărilor respective chestia înlesnirii liberului parcurs, crearea liniilor telegrafice, vizitarea regulată și cunoașterea aprofundată a vecinilor. În chipul acesta gazetarii vor canaliza multe din nemulțumirile actuale, vor contribui la perfecționarea presei, vor spori prestigiul muncii gazetărești. Foarte utilele debateri dela Sinaia vor rodi progrese importante în domeniul politic, profesional, tehnic și moral. Atmosfera de pace și muncă civilizatoare va fi întinsă mai stăruitor și mai sigur prin constatările gazetărești.

Prosperitatea țăranilor. Un grup de peste două sute țărani și vreo câțiva fruntași au cumpărat o mare proprietate în Comloșul bănațean dela marea ducesă Mileva de Sanmarco. Proprietatea costă 40 milioane lei. La semnarea contractului țăranii au numărat bani ghiață marelui ducesă 10 milioane lei. E poate cea mai însemnată cumpărare ce se face de către țărani unei localități. Statul a înlesnit actul de cumpărare și a oferit marelui ducesă garanțiile necesare că restul se va plăti la timp și nu va fi tulburată în liniștea sa de uzurfructieră a castelului și parcului cât va trăi. Este de admirat gestul țăranilor cari riscă să facă împrumuturi enorme, numai să ajungă la pământ bun. Adevărat că țăranul este om de perfectă încredere și de cuvânt. Intotdeauna băncile noastre ardeleni au fost sigure de calitățile excelente de platnic la timp ale românului nostru. Nădrăgarii evident, nu prezintă garanții atât de solide ca țărani. Sunt bănci de altfel cari-și datoresc dezvoltarea-spiritului de economie și depunerilor țărânești. Nu ne surprinde astfel de loc că țăranii au putut obține creditul important pe piața Timișoarei pentru a plăti 20 milioane proprietății Mileva de Sanmarco, într'o singură zi, la 8 August. Castelul și parcul rămân uzurfructul octogenarei ducesă, însă holdele aurite ale humei bănațene pregătesc o pâine mai bună pentru țărănimea românească al cărei destin se îmbunătățește mereu.

Spre sindicalismul integral

De multe ori am avut prilejul să subliniem anomalii ale vieții noastre publice. De multe ori am văzut aristocrații luptând pentru revendicări democratice, sau oameni din popor asuprind mulțimile. De multe ori am văzut partide reacționare luând măsuri sau făcând legi de dreptate socială, și partide democratice introducând măsuri reacționare. Exemple în trecutul nostru sunt nenumărate. În zilele noastre întâlnim burghezi capitaliști luptând pentru propășirea cooperatizării, sau democrați cerând măsuri excepționale și stănjeni-toare ale libertății.

În aceeași lumină stranie ne apare tendințele ultime ale reprezentantului politic cel mai autorizat, al burgheziei noastre capitaliste, partidul liberal, de a introduce sindicalismul în viața noastră publică, sindicalism care, se pare, forma socială care va lua locul organizării date de capitalismul burghez de astăzi, în tot cazul, dușmanul neîmpăcat al regimului de astăzi.

Organizarea sindicală a societății, cere organizare profesională, cere reprezentare proporțională, cere descentralizare democratică, întovărășită de o centralizare profesională.

În această concepție a societății sunt cuprinse sindicatele muncitorilor, camerele de muncă, camerele agricole, camerele de industrie și comerț, diferitele asociații profesionale, care să aibă în sarcină conducerea diferitelor funcțiuni sociale, și să trimeată reprezentanți, în număr proporțional cu puterea și rolul lor social, în parlamentul țării. Cu chipul acesta, viața economică și socială e organizată, și parlamentul, ar avea în sânul său oameni competenți, reprezentanți reali ai intereselor economice și sociale, care să și spuie cuvântul autorizat și priceput cu prilejul votării legilor privitoare la chestiunile economice și sociale.

Concepția sindicală a societății este în opoziție cu concepția capitalistoburgheză care ne stăpânește astăzi, și care nu vrea să cedeze pasul și puterea altei concepții sociale, care ar aduce în fruntea societății alte forțe sociale.

Concepția sindicală este în conformitate completă cu principiul democrației, și este încoronarea acestui principiu.

Firește aici nu este vorba de „sindicalismul revoluționar” care nu

recunoaște drepturi de cât muncitorilor manuali, sindicalism anti-intelectual anti-social, anti-democrat, ci de „sindicalismul integral” care recunoaște fiecărei grupe profesionale, de funcție economică-socială diferite, rolul cuvenit în societate și drepturi proporționale cu valoarea și puterea lor.

Spre acest sindicalism integral trebuie să luptăm toți, căci el reprezintă adevărata organizare a societății și singura corespunzătoare armoniei și dreptății sociale.

În fața intenției guvernului de astăzi de a crea pe lângă camere de comerț și industrie, camere de muncă și Camere agricole, ne întrebăm care poate fi scopul său. Partidul astăzi la cârmă, este partidul marelui burghezi românesc, partidul capitalismului românesc. Puterea sa politică, considerabil de mare, este sprijinită pe un sistem perfect de bănci capitaliste și pe alte două sisteme: unul de întreprinderi industriale și altul de întreprinderi comerciale, în strânsă legătură cu băncile sale. Partidul astăzi la cârmă, reprezentant al unui anumit capitalism, nici nu se sprijină pe întreg comerțul sau industria românească, ci numai pe acele comandite de capitalul său, prin urmare cu interese economice limitate uneori în contradicție cu interesele economice generale. Dar dacă partidul liberal are o legătură cu burghezia capitală — bancă, industrială, sau comercială —, nu are nici o legătură cu mica proprietate agrară, astăzi după împroprietărire generalizată asupra țării întregi. Mica proprietate agrară are mentalitate și interese opuse celor ale capitalismului burghez, și într-o înțelegere conștientă a stărilor sociale, ea nici nu ar putea sprijini un partid burghez, partidul liberal.

Acțiunile noastre politice în înțelesul micii cuvântului, analizăm faptele sociale cu obiectivitate și sinceritate. Partidul liberal este un mare și puternic partid, folositor țării, care a făcut mult pentru această țară și va mai face, însă ca orice partid este reprezentant al unor anumite interese economice și sociale a marelui marjorității a poporului nostru.

Prin urmare partidul liberal nu poate avea intențiunea să lase nici forțele comerciale și industriale să hotărască singure de interesele și soarta lor, fiindcă multe întreprinderi,

cele mai multe, nu intră în raza de acțiune a finanței liberale. Dar cum ar lăsa să hotărască liber de interesele și soarta lor forțele agrare, care sunt în opoziție cu forțele bancare și industriale susținute de finanța liberală? Și mai ales cum ar lăsa să hotărască liber munca asupra intereselor și soartei sale, când ea în chip istoric este în antagonism ireductibil cu capitalismul burghez?

Care să fie explicarea logică, că un partid bancar-industrial introduce în concepția societății principiul sindicaliste care îi pot fi fatale?

Firește că până acum camerele de industrie și comerț au avut o activitate economică și o acțiune socială neînsemnată. Mulți ani camerele de muncă și cele agricole ar putea să aibă activități economice și acțiuni sociale asemenea. Firește multă vreme s-ar putea ca aceste instituții sindicale să nu schimbe cu nimic regimul capitalistoburghez de astăzi. Însă sămânța aruncată nu poate să nu rodească și mai curând sau mai târziu nu se poate ca aceste camere, aceste organizații sindicale să nu se trezească, să nu-și ia rolul în serios și să nu schimbe cu totul înfațișarea societății de astăzi. Suntem datori să-i mulțumim. Sunt de altfel împrejurări fatale cărora nu se poate nimeni sustrage. Partidul care a înăbușit atâtea revoluții agrare, a fost silit să aducă legea *împroprietării țărănilor*. Partidul, care zeci de ani a făcut din colegiul al III-lea (țărănesc), „colegiul minciună”, a fost chemat să aducă *votul universal* Partidului, care a dus ani de zile lupta cea mai grea contra muncitorilor, i-a scris să dea *camerile muncii*. Partidului, care ani de zile a susținut creșterea și încurajarea industriei naționale, i-a dat să înființeze *camerele agricole*. E o fatalitate.

Datoria noastră este să privim liniștiți realitatea. Pentru noi înființarea camerelor de muncă, și camerele agricole nu trebuie să fie un fapt fără însemnătate, din contra trebuie să le privim cu toată seriozitatea, și să lămurim muncitorimea și țărănimia asupra acestor formidabile arme de luptă democratice, pentru întronarea cât mai repede a noului regim social, ce va înlocui pe cel creat de burghezia-capitalistă. Secțiunea social-economică a Astrei va ști să-și facă datoria. N. Ghulea.

FABRICA DE PIELARIE
GHETE, CURELE
DE TRANSMISIE

PIELARIE FINA

**FRAȚII
RENNER**

& Co.

S. A. — C L U J
ADRESA TELEGRAFICA :
„ D E R M A T A ”

ARONSON

Mare casă de expediție și
transport, cu legăturile cele
mai sigure în țară și streinătate

Firmă veche de perfectă încredere

BRAȘOV, Piața Libertății

(casa veche a Sfatului orașenesc)

Schmoll-Pasta

e cea mai bună cremă
de ghetă

Brașov, Strada Lungă No. 59.

Articlii de modă pentru bărbați, mărunțișuri, ciorapi,
portelan și sticlărie, cărucioare pentru copii și jucării,
se pot afla în asortimentul cel mai mare și mai ieftin
în Magazinul nostru.

GRATIS

puteți avea **3500 Lei**, dacă veți cumpara orice la

Magazin „Parisien” S. A.

Cluj, Calea Regele Ferdinand Nr. 12

deoarece Direcțiunea Magazinului Parisien S. A. a decis, ca să restituie cumpărătorilor săi o anumită cotă din venitul firmei și anume, în ziua de 25 a fiecărei luni

va trage la sorți în prezența notarului public 3 obiecte de valoare

pute la vedere publică în vitrina firmei și obiectul, ori contravaloarea acestuia, îl predă câștigătorului norocos.

Bilete de loterie se vor da gratuit în magazinul nostru fiecărui cumpărător.

„ASTRA”

Prima Fabrică Română de
Vagoane și Motoare S. A.

Direcțiunea Generală:

București, Str. Lascăr Catargiu No. 11

Adresa telegrafică :
Vagonastra București
Vagonastra Arad

Scrisori :
București Căsuța poșt 136
Arad, Calea Aurel Vlaicu

Uzine: A R A D

Orice fel de vagoane de persoane, de marfă și de lux. Vagoane cisterne, de spirt, petrol și benzină. Vehicule industriale, forestiere și agricole. Construcțiuni de fer, stâlpi nituiți. Piese de mașini forjate. Zdrobitoare de cânepă. Poduri. Piese de fontă și de metal. Cazane. Rezervoare pentru apă, spirt, petrol și benzină de orice formă și mărime. Piese de rezervă pentru vagoane normale și vagoane-cisterne. — — Oferte și devize la cerere. — —

„Cartea Românească”

Societate Anonimă București
Capital Lei 50,000.000

Institut de arte Grafice, Editură și Librărie. Cărți didactice și literare, române și străine. Registre și furnituri de birou, rechizite de școală. Tipografie. Legătură, Steriotipie, Litografie, Turnătorie de litere, Cartonage. Confecțiuni de hârtie.

Secție specială de obiecte de artă, marochinerie, cristaluri, jucări, etc.

„Fotoglob” Atelier special de fotografie.

**Direcțiunea : Bulev. Academiei 3-5,
B u c u r e ș t i .**

Magazine de desfacere și Ateliere grafice.

București: Bvd. Academiei 3-5, Cal. Moșilor 62-64 (Librăria Sfetea). Str. Șelari No. 12 (Librăria Joanișiu). Str. Paris No. 16 (Göbl-Rasidescu), Șoseaua Bonaparte No. 68-72.

S U C U R S A L E :

Cluj : Piața Unirii 7 și Calea Dorobanților No. 14-16
Timișoara : Str. Eugen de Savoia No. 7 și Strada Tepeș-Vodă No. 2.

Societatea Afiliată : „Cartea Românească din Valea Târnavelor” S. A. Diciosânmărtin.

Adresa abonatului:

D. Dr. Victor Deleu, director 1440
Calea R. Ferdinand 34 Cluj

"A" S. A.
STR. IAȘILOR Nr. 14.

Prima fabrică română de
PLAPOME, saltele, vestimente de pat,
vată și pentru prelucrare de pene aran-
jată cu curent electric.

Intreprinderile Forestiere Rom. S. A.
Cluj, Regele Ferdinand No. 38.

Se ocupă cu exploatarea de păduri, cu
industrializarea lemnului și finanțarea
intreprinderilor similare.

Capital social lei 65,000.000. — Uzine :
Leșnic, Coșnea, Cloșani, Valea
Drăganului (Poeni).

Magazin de încălțăminte

PETRE S. BACIU
București, Strada Academiei No. 16.

Se găsesc gata și comanda
se efectuează prompt.

Magazin de candelabre pt. Ardeal S. A.

CLUJ, CAL. REG. FERDINAND 11.

**Mare depozit de lămpi
și material electric!**

VÂNZARE EN-GROS ȘI EN-DETAIL

Avem onoare a aduce la cu-
noștință onoratului Public, că

FIRMA NOASTRĂ
cu **RENUME MONDIAL**

a deschis și în Piața Clujului
o filială, anume în Piața Uni-
rei Nr. 15 și invităm cu toată
stima onor. Public, să viziteze
magazinul nostru

JULIU MEINL
IMPORT de CAFEA

Produsele fabricii de bere

CZELL din CLUJ
(Mănăstur)

berea albă și berea din malț dublu
„URSUS“ „HERCULES“

Se pot vindeca bolile de plămâni?

Aceasta importantă chestiune

este tratată de autor, de Dr. med. Guttman, și prim-medic al lui Finsenkuranstalt din
Berlin, într'o broșură bogat ilustrată.

Această broșură o obține orice medic gratuit și fără taxă de porto prin firma:

PUHLMANN & Co., BERLIN D, Müggelstr. 25-25a